

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Environmentální výchova v předškolním vzdělávání

Bakalářská práce

Autor: Lenka Adamcová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.
Oponent práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Lenka Adamcová

Studium: P18P0584

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Název bakalářské práce: **Environmentální výchova v předškolním vzdělávání**

Název bakalářské práce AJ: Environmental education in preschool education

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je navrhnout a zrealizovat projekt, jehož základem je environmentální výchova. V teoretické části je charakterizován projekt, environmentální výchova a její propojení s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Při tvorbě teoretické části práce je čerpáno z odborné literatury a konkrétních příkladů. Obsahem praktické části je návrh projektu, jehož podstatná část je zrealizována a zreflektována. Výsledkem bakalářské práce je soubor doporučení, jak rozvíjet vztah dětí k přírodě v předškolních zařízeních.

Garantující pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.

Oponent: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 8.12.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Anotace

ADAMCOVÁ, Lenka. *Environmentální výchova v předškolním vzdělávání*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 56 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá environmentální výchovou v předškolním vzdělávání. V tomto rozsáhlém tématu je hlavní pozornost zaměřena na hospodářská zvířata, která můžeme potkat na farmě. V teoretické části je charakterizována projektová metoda, environmentální výchova, její cíle a propojení s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Také jsou zde uvedeny konkrétní příklady environmentální výchovy v praxi např. přírodní koutek ve třídě, školní ekologický program nebo střediska ekologické výchovy. Součástí praktické části jsou návrh, realizace a hodnocení projektu. Prostřednictvím projektu „Za zvířátky na farmu“ je dětem přiblížen život hospodářských zvířat. Na konci je krátké doporučení, jak rozvíjet vztah dětí k přírodě v předškolních zařízeních.

Klíčová slova: environmentální výchova, předškolní vzdělávání, projekt v mateřské škole, hospodářská zvířata, střediska ekologické výchovy

Annotation

ADAMCOVÁ, Lenka. *Environmental education in preschool education*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 56 pp. Bachelor Thesis.

In my bachelor thesis I deal with environmental education in preschool education. In this extensive topic I focused on livestock that we can see on the farm. The theoretical part characterizes the project method, environmental education, its goals and connection with the Framework Educational Program for Preschool Education. There are also specific examples of environmental education in practice, such as a natural corner in the classroom, a school ecological program or ecological education centers. The practical part includes the design, implementation and evaluation of the project. Through the project "Meet animals on the farm" I bring children closer to the life of farm animals. At the end, there is a short recommendation on how to develop children's relationship with nature in preschool facilities.

Keywords: environmental education, preschool education, project in the kindergarten, livestock, ecological education centers

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:.....

Podpis studenta:.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Yvetě Pohnětalové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při tvorbě bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat doc. PaedDr. Martině Maněnové, Ph.D. za zapůjčení robotické myši k realizaci projektu. Mé velké díky si zaslouží také má rodina a přátelé za podporu, pomoc a trpělivost se mnou, když jsem psala tuto práci a realizovala projekt.

Obsah

Úvod.....	11
1 Environmentální výchova	12
1.1 Environmentální výchova a související pojmy	12
1.2 Stručný vývoj environmentální výchovy	13
1.3 Cíle environmentální výchovy	14
1.4 Jak uvést EVVO do praxe	14
1.5 Střediska ekologické výchovy.....	15
1.5.1 Pavučina.....	15
1.5.2 Toulcův dvůr, z.s.	16
1.5.3 Farma Boušice	16
1.5.4 SEVER Hradec Králové, o.p.s.....	17
1.6 Environmentální výchova a její propojení s RVP PV.....	17
1.7 Co bychom měli mít na zřeteli při realizaci EV.....	18
2 Projektová metoda	20
2.1 Tvorba projektu.....	20
2.2 Třífázový model učení	21
2.3 Silné stránky a úskalí projektové metody	22
3 Návrh a realizace projektu	22
3.1 Záměr	23
3.2 Mateřská škola Hořiněves.....	24
3.3 Plány a realizace.....	24
3.4 Další návrhy činností.....	47
4 Závěrečná reflexe projektu	49
5 Doporučení.....	51
Závěr.....	53
Zdroje.....	54

Seznam příloh	56
---------------------	----

Úvod

Příroda a vše s ní spojené je nedílnou součástí života každého z nás. Její důležitost se připomíná čím dál častěji. Ta velikost a rozmanitost je úžasná, ty vůně, barvy, tvary, zvuky atd. Celá na nás působí svou jedinečností. Nikde nenajdeme stejný strom, rostlinu, skálu, zvíře, člověka, vždy se budou v něčem lišit, ať už si toho na první pohled všimneme nebo ne. Příroda je plná rozmanitosti a krás, které se stále mění. Jen my je často přehlízíme anebo dokonce ničíme. Je to velká škoda. A právě proto, aby tady byla příroda a vše živé i neživé s ní spojené i pro další generace, je důležité podporovat a rozvíjet lásku k přírodě již od útlého věku. Děti se učí především nápodobou, a tak bychom jim měli jít příkladem. Vzpomínám si na své dětství, ve kterém byla přirozená dětská touha po poznávání, objevování, komunikaci nejen s lidmi, ale také se zvířaty. Není to jen o detailních znalostech, ale je to především o umění být tady a teď, vnímat sebe samotné a vnímat i své okolí se snahou o vzájemné porozumění a hledání souladu. Myslím si, že děti umí lépe žít v přítomnosti než my dospělí, možná kromě okamžiků, kdy sní ve své fantazii. Děti jsou často citlivější a vnímavější, než si myslíme, ještě nejsou otupělé... jen některé situace ještě nedokážou adekvátně vyhodnotit – například jejich rizika a bezpečnost s tím související. A od toho jsme tady my starší. Jsme dětem průvodci na začátku jejich cesty poznávání světa kolem sebe a taky jich samých.

Cílem této bakalářské práce je navrhnout a realizovat projekt, jehož základem je environmentální výchova. Konkrétně je projekt zaměřen na seznámení se s hospodářskými a domácími zvířaty, které můžeme potkat na farmě. V teoretické části je základní seznámení s environmentální výchovou, jejím stručným vývojem, cíli, propojení s RVP PV a konkrétními příklady, jak je možné ji zařazovat do praxe. Je zde také charakteristika projektové metody použité v druhé části práce. Čerpáno je z odborné literatury a webových stránek uvedených organizací. Praktická část obsahuje návrh, realizaci a reflexi projektu. Na konci je také krátké doporučení, jak rozvíjet vztah dětí k přírodě v mateřské škole.

Exupéry řekl: „*Člověk je velký tím, že pociťuje odpovědnost. Odpovědnost tak trochu za osud lidí, v dosahu své činnosti.*“ A já bych dodala, že máme odpovědnost i za zvířata a přírodu v dosahu našich aktivit.

1 Environmentální výchova

Environmentální výchova (dále EV) evokuje souvislost s přírodou a životním prostředím, kde žijeme. EV má různé definice. Úhly pohledu na její realizaci se mohou lišit, i když základ je stále stejný. Následující podkapitoly se věnují environmentální výchově, pojmům, které s ní souvisí, její historii, cílům, doporučeným metodám a nástrojům. V závěru kapitoly jsou stručně představena některá střediska ekologické výchovy, propojení s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) a důležité body chránící zdraví dětí i dospělých.

1.1 Environmentální výchova a související pojmy

Pojmů zabývajících se poznáváním, ochranou a výchovou k vědomé ochraně přírody je vícero. Často se můžeme setkat s tím, že lidé používají pojmy environmentální výchova a ekologická výchova jako synonyma. Tato podkapitola se na pojmy související s přírodou dívá blíže. Všeobecně je rozšířené povědomí o ekologii. Její definice zní: *„Ekologie je biologická věda, která se zabývá vztahem organismů a jejich prostředí a vztahem organismů navzájem. Ekologický je synonymum pro šetrný k přírodě“* (Leblová, 2012, s. 15). Na ekologii navazuje ekologická výchova, kterou Leblová (2012, s. 15) definuje takto: *„Ekologická výchova je obor, který rámec přírodovědy přesahuje. Jejím základem je zkoumání vztahů mezi organismy a jejich prostředím.“* Další ekologickou větví je environmentalistika. *„Environmentalistika zkoumá působení člověka na ekosystémy. Její náplní je ochrana životního prostředí, prevence znečišťování životního prostředí a náprava a prevence škod vzniklých působením lidí. Zahrnuje i hospodaření s energiemi, využívání přírodních zdrojů a péči o zdraví lidí. Zasahuje přitom do dalších oborů, například do biologie, ekologie, chemie, fyziky, etiky...“* (Leblová, 2012, s. 15). Poměrně nový termín, který zavedlo ministerstvo životního prostředí na konci devadesátých let minulého století v České republice, je environmentální výchova. Leblová (2012, s. 15-16) EV definovala takto: *„Environmentální výchova odhaluje důsledky lidské činnosti, která působí devastaci a ohrožuje život na Zemi. Ukazuje možné způsoby potřebné k dosažení pozitivních změn v životním prostředí. Vychovává k odpovědnému vztahu k přírodě a pochopení její nenahraditelné ceny pro život všech. Má za úkol budovat v lidech pozitivní vztah k přírodě, schopnost estetických prožitků v souvislosti s přírodou, zabývá se poznáváním vztahů v přírodě a vlivem člověka na ni. Věnuje se budování správných hodnot, postojů a kompetencí k péči o přírodu; připravenosti k angažovanému jednání. Součástí těchto*

postojů by mělo být i to, aby se člověk uměl omezit, odříct si, vzdát se něčeho ve prospěch budoucnosti planety.“ Obecně se dá říct, že environmentální výchova (environmental education) má za cíl vést člověka k harmonickému soužití s přírodou (Šimik, 2007). Ve světě se také používá termín výchova k udržitelnému rozvoji. *„Rozumíme jí odmítnutí konzumu a přijetí zdravého životního stylu. Předpokládá široké a hluboké pochopení zákonitostí vývoje společnosti v oblasti sociální, ekonomické, kulturní...“* (Leblová, 2012, s. 16). V roce 2000 vláda přijala Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty, který je také známý pod zkratkou EVVO. Aktuálně je k programu vydaný akční plán na léta 2019-2021, ten najdeme na webových stránkách Ministerstva životního prostředí (dále jen MŽP). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) České republiky k EVVO vydalo v roce 2008 metodický pokyn (MŽP, 2008-2020). *„V rámci Metodického pokynu má EVVO stejný význam jako environmentální výchova nebo tradičně používaný pojem ekologická výchova“* (Metodický pokyn MŠMT, 2008, s. 2). V publikaci doktorky Jančaříkové se setkáváme s pojmem přírodovědná gramotnost. *„Přírodovědná gramotnost (angl. Scientific literacy) je definována jako schopnost přemýšlet a jednat aktivně ve všech věcech souvisejících s přírodními vědami a jejich principy“* (Blažek, Příhodová, 2016 in Jančaříková, 2017, s. 13). V minimetodice *S dětmi za přírodou* jsou ve čtyřlístku symbolicky uvedeny čtyři základní pilíře: *„rozšiřování slovní zásoby, podpora badatelských dovedností, rozvoj pozitivního vztahu k přírodě, učení hrou a prožitkem“* (NÚV, 2015, nestr.), které napomáhají vzdělávání k přírodě.

1.2 Stručný vývoj environmentální výchovy

V 15. století (renesance) Vittorino Rambaldoni da Feltre založil Dům radosti, tzv. školu v přirozeném prostředí, kde probíhala výchova v přírodě. Filantropismus byl významným hnutím během doby osvícenství. V 19. století vznikají sportovní kroužky probíhající v přírodě (např. Turnérské tělocvičné hnutí v Německu). Myšlenky výchovy v přírodě jsou formulovány v druhé polovině 19. století ve skautingu a hnutí Woodcraft. Ve 20. století je pro české dějiny výchovy v přírodě důležité hnutí trampingu. Na přelomu 19. a 20. století se začínaly projevovat konflikty mezi lidskou společností a přírodním prostředím. Začal vznikat nový pohled na přírodu. Příroda nejen jako kulisa pro výchovu, avšak je potřeba ji chránit a k její ochraně taky vychovávat. Postupně se tak definovala výchova v přírodě a výchova k přírodě (Šimik, 2007). V 90. letech 20.

století Ministerstvo životního prostředí ČR zavedlo pojem environmentální výchova, na který navazuje Státní program EVVO (Leblová, 2012).

1.3 Cíle environmentální výchovy

Základním cílem environmentální výchovy je znovu přiblížit člověka k přírodě. Další cíle se prolínají s cíli a kompetencemi obsaženými v RVP PV. Podle metodického pokynu MŠMT: *„Ekologická výchova si klade za cíl probouzet v lidech zájem o přírodu a všechno živé. Učí vnímat v souvislostech, ve vzájemné harmonii používat cit i rozum, a chovat se odpovědně ke světu, lidem a přírodě. Důležitá je vlastní zkušenost a prožitek, protože teprve to, co blíže poznáme, dokážeme lépe vnímat a účinně chránit. Důraz je proto kladen na přímý kontakt s přírodou a přírodními materiály“* (Metodický pokyn MŠMT, 2008, s. 9). Nejjednodušší je pravidelně chodit ven, podněcovat tím všechny smysly a zvědavost jedince. Při pobytu venku máme přímý kontakt s přírodou. Nabízí nám nekonečné množství podnětů, stačí si vybrat a začít zkoumat. Například můžeme poslouchat ptačí zpěv, lokalizovat, odkud přichází, a objevit ptáka v keři či na větvi stromu. Kdo má znalosti, pozná druh ptáka, a kdo teprve získává znalosti, může použít encyklopedii ptáků, nebo si vyslechnout znalejší osobu apod. V dnešní době se často stává, že stále někam spěcháme, nebo koukáme do elektronických přístrojů, a tak si nevšimáme pestrého života kolem sebe. Jenže se může lehce stát, že až jednou zvedneme hlavy od přístrojů a zastavíme se, už nebude co pozorovat a zkoumat. Pojďme probouzet zájem o přírodu a všechno živé.

1.4 Jak uvést EVVO do praxe

V dnešní době se nabízí spousta možností, jak zařadit EVVO do praxe v mateřské škole. Mnoho organizací nabízí různé vzdělávací programy, organizuje projekty apod. MŠMT v metodickém pokynu píše: *„Při realizaci EVVO se doporučuje uplatňovat takové metody a formy vzdělávání, které vedou k aktivizaci žáků a k podpoře činnostního učení. Důležitou složkou EVVO je i přímé učení ve venkovním terénu, které je hlavně v předškolním a mladším školním věku navíc spojeno i s včasným rozvíjením harmonické osobnosti a přirozené vitality dětí“* (Metodický pokyn MŠMT, 2008, s. 6).

K realizaci EVVO v mateřské škole můžeme využívat:

- přírodní koutek ve třídě
- školní zahrady

- školní ekologické projekty (včetně účasti v mezinárodních, celostátních a regionálních)
- poznávání okolí mateřské školy
- ekologické výukové programy ve střediscích ekologické výchovy
- vzdělávací programy muzeí, správ chráněných území, zoologických zahrad, občanských sdružení a dalších institucí
- vícedenní pobytové programy zaměřené na EVVO a výuku v terénu (spíše předškoláci)
- spolupráci s obcí, rodiči, místními sdruženími, spolky a podnikateli
- kurzy, semináře a specializační studia DVPP
- technická a organizační opatření přispívající k ekologizaci provozu školy, školského zařízení

(Metodický pokyn MŠMT, 2008)

Uvádím zde vlastní zkušenost z praxe. Dnes přírodní koutky potkáváme často ve třídách běžných mateřských škol. Koutky jsou buď stálé, nebo dočasné např. podle ročního období (podzim – plody stromů jako kaštiny, žaludy apod.), probíraného týdenního tématu nebo integrovaného bloku. Děti jsou motivovány pedagogickými pracovníky k činnostem v koutcích.

Příkladem celostátního školního ekologického programu pro předškolní zařízení je Mrkvička. Funguje již od roku 2007 a realizuje ho Pavučina (viz kapitola 2.5.1). Program poskytuje školám metodickou a informační podporu, informační bulletin MRKVIČKA a umožňuje vzájemnou výměnu zkušeností mezi pedagogy a školami v oblasti EVVO v rámci regionálních setkání. Každý rok členské instituce platí symbolickou částku, která umožňuje pokračování programu.

1.5 Střediska ekologické výchovy

Tato kapitola stručně představí organizaci sdružující střediska ekologické výchovy a vybrané organizace, které nabízí ekologické výukové programy pro mateřské školy zaměřené na hospodářská zvířata. Informace vychází z internetových stránek jednotlivých organizací, které jsou uvedené ve zdrojích.

1.5.1 Pavučina

Pavučina představuje tzv. síť středisek ekologické výchovy. Sdružuje organizace, které se zabývají environmentální výchovou, vzděláváním a osvětou v České republice.

Pavučina byla založena v roce 1996 osmi organizacemi, a to hlavně z potřeby prohloubit vzájemnou spolupráci. V roce 2015 měla 40 členů a 4 pozorovatele, dnes jich má pravděpodobně více. Realizuje programy Mrkev a Mrkvička na celostátní úrovni a spolupracuje s MŽP. Řadu dalších aktivit pořádají členové Pavučiny, mezi které patří ekologická střediska, domy dětí a mládeže, zoologické zahrady, muzea atd. Síť usnadňuje pedagogům hledání vhodného ekologického výukového programu pro děti, žáky a studenty. Díky mapě je možné vyhledat středisko podle kraje i s jeho základními údaji (název, adresa, webové stránky, e-mail a telefonní číslo).

1.5.2 Toulcův dvůr, z.s.

Středisko ekologické výchovy Toulcův dvůr má dlouholetou tradici. Sídlí v Praze 10 – Hostivař, kde má pronajatý velký areál od města. Má 5 členských organizací: Botič o.p.s., Sdružení SRAZ, z.s., ENVIRA o.p.s., MŠ Semínko, o.p.s. a čestného člena 4. ZO ČSOP (Základní organizace Český svaz ochránců přírody). Zakladatelka a několik let ředitelka Mgr. Emilie Strejčková uměla snít, ale také aktivně budovat a bojovat za to, čemu věřila. Hlavní poslání „*inspirovat k odpovědnému vztahu k přírodě a společnosti*“ je naplňováno různými formami služeb, např. ekologické výukové programy, vzdělávání a podpora rozvoje pedagogů, mateřská škola Semínko, studentské praxe, odborné semináře, akce pro veřejnost, zájmové kroužky atd. Od roku 1994 nabízí Botič o.p.s. prožitkové ekologické výukové programy. V nabídce je dnes široký výběr programů s různými tématy pro mateřské, základní a střední školy. Ekologický výukový program si může pedagog jednoduše vybrat díky chytrému filtru podle typu (blokový, externí), věkové kategorie, období/měsíce konání, délky programu nebo klíčového slova. U každého programu najde základní informace, jako pro koho je určen (škola, věk), cenu, délku, období realizace, důležité informace (kde probíhá program, vhodné oblečení apod.), popis a cíle. Pro mateřské školy k tématu hospodářská zvířata jsou aktuálně nabízeny programy – Mláďata na Toulcově dvoře, O beránkovi a ovečkách a Stateček s domácími zvířátky.

1.5.3 Farma Boušice

V Boušicích kousek od Benešova se nachází malá rodinná farma. Rodina chová psy, kočky, kozy, koně, slepice, husy a morčata. Všechna zvířata jsou zvyklá na kontakt s dětmi a dospělými, veterinární kontroly jsou samozřejmostí a přepravu zvládají bez obtíží. Farma nabízí setkání a kontakt s hospodářskými a domácími zvířaty formou interaktivního programu. Program je možné realizovat přímo na farmě nebo v místě

školy (MŠ i ZŠ). Do školy je možné přivést psy, minihorse, kozlíka nebo slepice. Četné pozitivní recenze na tuto farmu jsou sdíleny v soukromých skupinách sdružujících pedagogy na sociálních sítích. Farma nabízí také další služby jako vyjížděky na koních, canisterapie, zooterapie v domovech seniorů atd.

1.5.4 SEVER Hradec Králové, o.p.s.

Středisko ekologické výchovy SEVER sdružuje čtyři neziskové organizace. Jedna z nich je Středisko ekologické výchovy Hradec Králové, o.p.s., které vzniklo v roce 2012. Nabízí krátkodobé výukové programy nejen pro mateřské školy, dlouhodobé školní ekologické projekty, vzdělávací semináře pro pedagogy, ekologické poradenství atd. V katalogu krátkodobých výukových programů pro mateřské školy pro školní rok 2020/2021 se o hospodářských zvířatech mluví v cyklu B Člověk a příroda. Konkrétně B1 Život na vesnici, kde se formou pohádky a aktivit děti seznamují s hospodařením na vesnici ovšem bez přímého sledování živých zvířat. Ceny programů pro školy jsou nízké.

1.6 Environmentální výchova a její propojení s RVP PV

Environmentální výchova je propojená s celým Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Prolíná se všemi klíčovými kompetencemi a vzdělávacími oblastmi. Avšak nejvíce zastoupená je ve vzdělávací oblasti Dítě a svět, která je v obecném shrnutí RVP PV (2018, s. 27) popsána takto: *„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí.“* Tento záměr naplňujeme v interiéru a exteriéru mateřské školy, přilehlém okolí i na vzdálenějších místech. Vždy se snažíme primárně využít dostupné příležitosti v okolí MŠ. Během pobytu venku se můžeme důkladněji seznamovat se zahradou MŠ (pozorovat stromy a jejich obyvatele, starat se o rostliny na záhonku, hrabat listí, uklidit odpadky nafoukané větrem na zahradu apod.), chodit na vycházky do okolí MŠ, pozorovat, poznávat a zkoumat (budovy, významná místa, památky, přírodní kouty, náhodně pozorovat zvířata, hmyz apod.). Zároveň můžeme pozorovat změny v přírodě i ve městě v každém ročním období. Dále se nabízí možnost navštívit místní vzdělávací objekty, kterými jsou v Hradci Králové například přírodovědné centrum při ZŠ Bezručova, Obří akvárium, infocentrum elektrárny Hučák, lesní pedagogika Městských lesů atd. Na veřejných

prostranstvích města jsou pořádány během roku různé akce jako například Dožínky, kde jsou nabízeny také programy pro školy s tematikou EV.

1.7 Co bychom měli mít na zřeteli při realizaci EV

Při realizaci environmentální výchovy v mateřské škole je důležité dodržovat určitá pravidla, která chrání zdraví a bezpečí dětí i dospělých. Tato podkapitola je inspirována knihou o environmentální výchově v mateřské škole od paní Leblkové, která je uvedená ve zdrojích. Je zde stručné shrnutí základních bodů, jako jsou oděv a obuv, alergie, úrazy, otravy a s tím související jedovaté rostliny a jedovatí živočichové.

Oblečení a obuv

Oblečení, obuv, pokrývka hlavy, rukavice apod. Oblečení vybíráme podle toho, kam jdeme, co budeme dělat a podle počasí, tj. prostředí, činnost a počasí. Vždy je důležité být v teple a v suchu. Děti se zahřejí nejčastěji pohybem. Náhradní oblečení by mělo být samozřejmostí. Když dítě přijde dopoledne z venku mokré a špinavé, musí se mít do čeho převléct a zároveň musí mít něco na sebe na odpolední pobyt venku. Jančaříková a Kapuciánová (2013) ze zkušeností doporučují konkrétní materiály oblečení, např. slabé vlněné ponožky nebo funkční triko. Při delším pobytu v terénu je vhodná zavřená obuv kotníčková nebo polobotky. Noha je tak chráněná před kamínky a klacíky, které by v botě nebyly příjemné. Holínky použijeme, pokud je déšť a bláto, avšak na kratší pobyt venku. Pokrývka hlavy v létě chrání před úžehem a v zimě před únikem tepla. Rukavice si většinou bereme pouze v zimě, ale kdo zahradničí, ten si vezme rukavice někdy i na zahradu. Pokud se zaměříme na delší pobyt mimo zázemí školky, každé dítě by mělo mít svůj batůžek, který mu sedí a nepřekáží mu při chůzi. Obsahem batohu je nejen lahev s pitím a svačina, ale také pláštěnka nebo nepromokavá bunda, případně náhradní ponožky. Vše řekneme rodičům na úvodní schůzce na začátku školního roku nebo pak před akcí, aby o tom věděli dopředu. Seznam doporučených věcí vyvěsíme na přístupném místě ve škole – např. na nástěnku v šatně, web školky, případně pošleme také na e-mail rodičů.

Alergie

Znát alergie dětí je základ. Tyto informace zjišťujeme už při přijímání dětí do školy. Tento stav se může měnit a je dobré s tím počítat. Před každou větší akcí či výletem rodiče informujeme dostatečně dopředu, a pokud je to třeba (např. program na statku,

kde by mohl být problém s alergií na srst, seno apod.), vyptáme se jich na aktuální stav alergií u dítěte.

Úrazy

Nejlepší prevencí úrazů je dodržování bezpečnostních pravidel, poznávání přírodních zákonitostí, pozorování zvířat, jejich chování a učení se jeho správné interpretace. Uvádím zde vybrané příklady. V přírodě učíme děti, kdy a jak si mohou bezpečně hrát např. s klacky a kameny tak, aby neohrožovaly sebe ani okolí (Leblová, 2012). Také můžeme učit rozeznávat, kdy je bezpečné lézt na větve stromu (např. rostou na nich zelené listy, nové větvičky, nejsou mokré od deště), v terénu, který je nepřehledný, nebo má hodně překážek (tzn. větve apod.), neběháme atd. Následující příklady pravidel kontaktu se zvířaty jsou zobecněny a dají se použít u většiny domácích a hospodářských zvířat. Pokud se setkáme se zvířaty, která neznáme a není u nich majitel nebo ošetřovatel, tak je pouze pozorujeme z místa, kde jsme v bezpečí. Ke zvířeti chodíme jen se svolením majitele nebo ošetřovatele, a ještě lépe v jejich přítomnosti. Děti chodí ke zvířatům v doprovodu dospělé osoby. Hladíme, krmíme či jinak se staráme o zvíře také jen se svolením majitele nebo ošetřovatele. Pokud chceme jít přímo ke zvířeti, tzn. do jeho osobního prostoru, tak mu musíme na prvním místě dát vědět o své přítomnosti. To provádíme z bezpečné vzdálenosti od něj, kde nás může slyšet a vidět. Zvíře upozorníme na svou přítomnost tím, že promluvíme (např. oslovíme zvíře jeho jménem nebo jinak, na kočky voláme „čičiči“) a čekáme, až si nás všimne (např. zvedne hlavu od žrádla a otočí se na nás, přijde za námi). Mluvíme klidným hlasem běžné hlasitosti, rozhodně nekřičíme. Je vhodné se vyvarovat prudkých a nečekaných pohybů (např. máchání rukama). Důležité je všimnout si pozitivních i negativních reakcí zvířete na nás (např. vrtění ocasem, vrčení, vrnění, lísání) a na okolí (např. zvuky auta, další zvířata, lidi). Řeč těla a zvuky zvířat nám hodně poví. To samé platí i o lidech. Když jsme my klidní, jsme se zvířaty bez postranních úmyslů a bez strachu, tak obvykle jsou i ona v pohodě. Zvířata poznají, s kým mají tu čest dříve, než promluvíme (Dunová, 2018).

Otravy, jedovaté rostliny a živočichové

S otravami často souvisí i jedovaté rostliny a jedovatí živočichové. Otravu můžeme definovat jako nežádoucí látku, která se dostala do těla a může způsobit zdravotní potíže. Do organismu se může dostat nejčastěji ústy, nosem, nebo pokud dojde k narušení povrchu těla vpichem, kousnutím apod. Je vhodné předcházet těmto

nehodám. Druhy prevence jsou znalost rostlin a živočichů a vhodné chování v jejich přítomnosti, procházky v bezpečných lokalitách (ne v místech se zakázaným vstupem nebo zvýšeným výskytem např. zmije v určitém období) apod. Při seznamování s běžnými i jedovatými rostlinami a živočichy jsou dobrými pomocníky atlasy a encyklopedie. Dobrou pomůckou nám může také být například kniha od Daniely Krolupperové *Zákeřné keře*. Děti se formou pohádkového příběhu seznamují s jedovatými keři a učí se je rozeznávat.

2 Projektová metoda

Projektová metoda se dnes objevuje v českých školách častěji než dříve. V mateřských školách jsem se setkala především s integrovanými tematickými bloky a projekty třídními nebo celoškolskými. Definice podle Brtnové Čepičkové (2007, s. 110) je: „*Projektová metoda spojuje učivo jednotlicí myšlenkou. To znamená, že se učivo koncentruje, soustřeďuje kolem určitého ústředního motivu. Integrace učiva do větších celků přibližuje vyučování běžnému světu, který dítě obklopuje.*“ Projektová metoda se objevila ve 20. století a vychází z pragmatické pedagogiky. John Dewey a W. H. Kilpatrick položili základy této metodě, v Čechách se o její povědomí zasloužili např. Václav Příhoda a Stanislav Vrána. Mezi světovými válkami u nás probíhal rozkvět nových metod vyučování, který však přerušila 2. světová válka a následné komunistické období. Od 90. let dochází opět k otevírání pomyslných dveří, tzn. návratu, hledání a zavádění změn v našem školství (Brtnová Čepičková, 2007).

Paní Svobodová, ředitelka MŠ Sluníčko v Třeboni, řekla, že: „*Celá mateřská škola je jedním projektem. Velkým projektem, který byl vytvořen dospělými pro radost těm nejmenším. A je-li k němu dobře přistupováno, přináší poučení i potěšení všem zúčastněným. Dětem, rodičům i učitelům*“ (Brtnová Čepičková, 2007, s. 109). Myslím si, že toto tvrzení je pravdivé a že se pod ním skrývá mnohem větší hloubka, než je možná na první pohled patrné.

2.1 Tvorba projektu

Tvorba projektu má své základní kroky, které pomáhají ve snadné orientaci samotnému tvořiteli či tvořitelům, ale napomáhají i člověku z vnějšího prostředí pochopit podstatu projektu a být schopen ho realizovat. Kroky projektu jsou záměr, plánování, provedení a hodnocení. V záměru se rozhoduje o tématu projektu. Pro ujasnění tématu, podtémat a dalších směrů v projektu doporučuje Hornáčková provést brainstorming.

„Brainstorming je komunikační a diskusní metoda, technika rozvíjející tvořivé myšlení“ (Hornáčková, 2014, s. 21). Tato metoda se dá použít i v mateřské škole, kdy děti své myšlenky a nápady namalují a následně popíší, co namalovaly. Již v prvním kroku lze zvažovat spolupráci s rodiči nebo institucí (beseda, exkurze, výstava apod.). Druhým krokem je plánování, při kterém je vhodné vytvořit si myšlenkovou mapu vycházející z brainstormingu. Utřídění myšlenek v myšlenkové mapě často pomáhá pedagogovi při určování hlavního cíle a dalších cílů projektu. *„Hlavní cíl projektu ve smyslu nosné myšlenky a další cíle, které se vztahují jak k danému tématu, podtématům, tak k učební látce a vzdělávací nabídce podle oblastí RVP“* (Hornáčková, 2014, s. 24). Dalším krokem je provedení tzn. realizace projektu. Hornáčková (2014, s. 25) uvádí, že: *„Pedagog vytváří podmínky k realizaci projektu tak, aby děti pracovaly převážně samostatně, aby měly odpovědnost za svá rozhodnutí a řešení, aby připravené podněty provokovaly děti k aktivitě a samostatnosti. Pedagog je režisérem, průvodcem, facilitátorem, pozorovatelem, pomocníkem dle potřeby. Snahou pedagoga je neřídít všechny činnosti, ale nechat dětem svobodu v rozhodování a samostatnost.“* Posledním krokem je hodnocení. Hodnocení průběžné – reflexe konkrétní činnosti nebo činností nejen učitelem, ale především dětmi. Dítě se tak učí sebereflexi – co mu činnost přinesla, co se naučilo a dozvědělo, jaká byla spolupráce ve skupině, jestli by příště udělalo něco jinak apod. V závěrečném hodnocení se shrne celý projekt – jeho průběh, výsledky, přínos pro děti apod. (Hornáčková, 2014).

2.2 Třífázový model učení

V projektech můžeme využívat tzv. třífázový model učení E-U-R. Každé písmeno prezentuje jednu fázi procesu učení: **E**vokace, **U**vědomění, **R**eflexe. První fází je evokace, kdy učitel připraví činnosti, jejichž prostřednictvím se probouzí vnitřní motivace. Děti si vybavují, co o daném tématu vědí, zjišťují, co je pro ně nové a co je zajímavé. Druhá fáze je uvědomění, co téma obsahuje, srovnání známých a nových informací. Děti se učí vlastní aktivitou a prožívají nové zkušenosti. Poslední fáze je reflexe, při které děti shrnují poznatky o tématu, hodnotí, jak se jim učilo, jak se cítily při učení, co se jim povedlo, jestli by příště udělaly něco odlišně apod. Je možnost se zamyslet, jestli jsou ještě nějaké oblasti v daném tématu, které by chtěly více prozkoumat (Hornáčková, 2014).

2.3 Silné stránky a úskalí projektové metody

Jako mince má dvě strany, tak i projektová metoda má své silné stránky a úskalí, se kterými se tvůrce projektu setkává. Silné stránky projektové metody jsou podle Hornáčkové (2014, s. 26) tyto: *„Učí děti samostatnosti, učí diskutovat, učí spolupracovat, kooperovat, učí řešit problémy, učí tvořit, rozvíjet tvořivé myšlení, učí hledat informace, učí přemýšlet v souvislostech s přesahem vzdělávacích oblastí, získávat zkušenosti praktickou činností dítěte, umožňuje diferenciaci a individualizaci v edukaci ze strany pedagoga.“* Projektová metoda má však velký potenciál posouvat kupředu nejen děti, ale i samotného pedagoga, který je aktivně zapojen v procesu projektu. Podle Kratochvílové (Kratochvílová, in Brtnová Čepičková, 2007, s. 118) *„se významně mění role učitele. Jeho úkolem je navozovat učební situace, podporovat učení žáků a vytvářet bezpečné a klidné prostředí.“* Pedagog se také učí např. *„Nové roli – poradce. Učí se vnímat dítě jako celek, dochází ke změně v pojetí dítěte a jeho vnímání, prožívání a myšlení o žácích. Rozšiřuje repertoár vyučovacích strategií a reflexi myšlení a rozhodování o výuce. Užívá nových možností hodnocení a sebehodnocení. Rozšiřuje své organizační dovednosti i plánování do budoucnosti“* (Kratochvílová, in Brtnová Čepičková, 2007, s. 118-119). Úskalí, která mohou ohrozit úspěšnost projektu, jsou např.: *„Žák není vybaven potřebnými kompetencemi (např. některou dovedností). Žák není schopen splnit stanovené cíle projektu. Časová náročnost přípravy projektu. Při častější realizaci projektů se objevuje únava a ztráta motivace učitele. Projektová výuka vyžaduje zpravidla spolupráci učitelů, podporu kolegů, vedení školy, rodičů i okolí, které se mnohdy učitel nedostává a učitel zůstává ve svých inovativních snahách osamocen. Učitel musí odhadnout míru volnosti a odpovědnosti dětí. Není respektován princip posloupnosti a systematickosti vzdělávání. Snaha o vnější efekt vede k nesmyslné až křečovitě motivaci“* (Brtnová Čepičková, 2007, s. 119-120). Projekty jsou sice přípravou a realizací náročné, ale určitě stojí za to je uskutečňovat.

3 Návrh a realizace projektu

Projekt je inspirován doporučenou strukturou pedagogického projektu od doktorky Hornáčkové (2014). Nejdříve je prezentován záměr, který obsahuje téma projektu, jeho délku, věkovou skupinu dětí, pro kterou je určený, hlavní oblast vzdělávání, další oblasti vzdělávání, hlavní cíl a další cíle. Myšlenkové mapy jsou vloženy v přílohách (A a B). Podstatná část návrhů činností je vložena do plánů a ostatní navržené činnosti jsou ponechány v samostatné podkapitole. Je zde uvedena mateřská škola, kde byl projekt

realizován, její stručná charakteristika a důvod výběru této MŠ. V plánech je použit model E-U-R (evokace, uvědomění a reflexe). Za každým plánem dne následuje reflexe dne. V závěrečné reflexi projektu jsou zhodnoceny zejména stanovené cíle a vhodnost zvolených aktivit. Projekt byl realizován v mateřské škole 4 dny.

3.1 Záměr

Téma projektu: Za zvířátky na farmu

Délka projektu: 1 – 2 týdny

Věková skupina dětí: 5 – 6 let

Oblast, která tvoří jádro projektu: Dítě a svět

Další integrované oblasti: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost

Integrované předměty nebo činnosti: výtvarná výchova, tělesná výchova, hudební výchova, environmentální výchova, digitální technologie, dramatická výchova, předčtenářská gramotnost, předmatematická gramotnost

Hlavní cíl projektu: Seznámit se s farmou a jejími obyvateli. Poznat domácí a hospodářská zvířata a jejich užitek.

Další cíle:

- Rozvoj jazykových dovedností (názvy hospodářských zvířat)
- Rozvoj dovednosti všimnout si detailů, tj. charakteristických znaků, podle kterých zvířata rozeznáváme
- Poznávání, proč hospodářská zvířata chováme (jejich užitek) a v jaké podobě se s produkty od nich setkáváme
- Vytváření elementárního povědomí o širším přírodním prostředí, o jeho rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách
- Rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách

Při tvorbě tohoto projektu jsem pracovala s myšlenkovými mapami, které mi pomohly utřídit si myšlenky. Myšlenková mapa vycházející z brainstormingu viz příloha A a myšlenková mapa k realizovanému projektu viz příloha B.

3.2 Mateřská škola Hořiněves

Pro realizaci projektu jsem si vybrala Mateřskou školu Hořiněves, protože jsem ji navštívila v rámci praxí a líbilo se mi v ní. Zároveň na vesnici bývá více příležitostí k náhodnému pozorování domácích a hospodářských zvířat. Mateřská škola se nachází ve vesnici Hořiněves nedaleko krajského města Hradce Králové a je odloučeným pracovištěm místní základní školy. V areálu MŠ se nachází přízemní budova, kde v jednom křídle jsou dvě třídy mateřské školy a v druhém křídle je školní jídelna, která vaří pro MŠ i ZŠ. Školka má oplocený pozemek se zahradou a hřištěm. Velmi blízko je to i do místního lesa s naučnou stezkou. Každá třída má svoji třídu, hernu, umývárnu, toalety a šatnu. Děti jsou rozděleny do tříd podle věku. Mladší děti ve věku 2 – 5 let chodí do II. třídy – Sovičky. Starší děti ve věku 5 – 7 let chodí do I. třídy – Medvíďata. Kapacita MŠ je 40 dětí. V MŠ pracují 3 učitelky, jedna asistentka pedagoga, jedna provozní pracovnice (školnice). Škola spolupracuje se školními poradenskými zařízeními (PPP a SPC), klinickou logopedkou a každoročně zajišťuje screeningové vyšetření zraku dětí. MŠ je zaměřená na ekologickou, etickou a preventivní výchovu. Během školního roku připravují různé akce, zábavné aktivity, exkurze a výlety. Projekt jsem realizovala 4 dny ve třídě Medvíďat.

3.3 Plány a realizace

Část projektu „Za zvířátky na farmu“ jsem realizovala během týdne, kdy měli zároveň ve třídě téma „Svátek Země“. V této podkapitole uvádím plány ze čtyř dnů, které jsem ve školce uskutečnila. V každém plánu dne se objevuje evokace, uvědomění a reflexe. Za každým plánem následuje reflexe dne.

1. den – plán

EVOKACE

RANNÍ HRY

- **Knihy o zvířatech**

Cíl: rozvoj zrakového vnímání

Pomůcky: knihy, leporelo

Motivace: „*Byl/a jsi někdy na farmě? Prohlédni si knihy a zjisti, jaká zvířátka na farmě můžeš potkat.*“

U stolečku prohlížení knih o životě na farmě. Leporelo – hledání mláděte k rodiči, co jí a kde bydlí daný druh zvířat. Zpětnou vazbou je dítěti správný obrázek zvířete a barva okrajů stránky.

- **Omalovánky**

Cíl: seznámit děti se zvířaty z farmy, rozvoj jemné motoriky

Pomůcky: omalovánky, pastelky

Motivace: „*Tento týden si budeme povídat o zvířatech z farmy. Můžeš si vybrat omalovánku a vybarvit si ji. Jaké zvířátko se ti líbí? Znáš i zvuk, který vydává?*“

Dítě si vybere omalovánku a vybarví si ji u stolečku. Pokud by tápalo nad barvou zvířete, může se podívat do knížek o nich.

- **Puzzle zvířata**

Cíl: rozvoj zrakové analýzy a syntézy

Pomůcky: dřevěné puzzle, přesýpací hodiny

Motivace: „*Farmáři se rozbil obrázek na kousky. Pomoz mu ho složit.*“

Skládání dřevěných puzzlů u stolečku. Další varianta: Skládání puzzlů na čas (přesýpací hodiny 3 nebo 5 minut).

- **Stavění ohrady**

Cíl: rozvoj fantazie a jemné motoriky, počítání 1 – 6

Pomůcky: figurky hospodářských zvířat, stavebnice (dřevěná, plastová), kartičky s číslicemi a puntíky 1 – 6

Motivace: „*Farmáři utekla zvířata z ohrady. Postav pro zvířata novou ohradu.*“

Děti podle své fantazie postaví pro zvířata ohradu/y ze stavebnice na koberci v herně. Další varianty: Podle kartičky s danou číslicí dát správný počet zvířat do ohrady. Přistavět zvířatům přístřešek/domeček, aby se mohla schovat před deštěm nebo poledním sluníčkem do stínu.

- **Pošli myš na správné místo**

Cíl: vyzkoušet si ovládání robotické myši, rozvoj algoritmického a logického myšlení

Pomůcky: robotická myš, zelené desky, sýr, karty s úkoly, příkazové kartičky, překážky

Motivace: *„Naše myška žije na zvířecí farmě. Má moc ráda sýr. Pomoz jí najít k němu cestu. (Proč je myška modrá? Jednou myška spadla do kbelíku s modrou barvou, když farmář natíral plot.)“*

V klidném koutě na koberci v herně paní učitelka vysvětlí ovládání robotické myši s názornou ukázkou. Děti pak plní samy úkoly z karet – připraví si cestu podle úkolové karty, srovnají si potřebné příkazové kartičky na zelené plochy a podle nich zadají pokyny myšce, aby dojela k sýru. Důležité: Vždy smazat předchozí program žlutým tlačítkem. Robota nesmíme posouvat jako autíčko, nebo by se rozbil, můžeme ho pouze přenášet.

RANNÍ KRUH

Organizační forma: na koberci v herně

- **Seznámení**

Cíl: přivítání a seznámení

Pomůcky: podsedačky, malovaný kamínek

Motivace: *„Budeme si předávat kouzelný kamínek. Ten, kdo ho bude mít v ruce, se představí celým svým jménem.“*

Sedneme si do kruhu na podsedačky a budeme si posílat kamínek. Kdo má kamínek, představí se celým svým jménem.

- **Pohybová hra – Na kouzelníka**

Cíl: koordinace pohybů, pozornost

Motivace: *„Přišli jsme na farmu kouzelníka, který rád děti mění ve zvířátka.“*

Učitelka je kouzelník, který říká kouzelnou formuli *„Abraka dabra, ať je z vás ... (kočka)“*. Děti se po začarování kouzelníkem promění v dané zvíře a napodobí jeho pohyb.

UVĚDOMĚNÍ

HLAVNÍ ČÁST

Organizační forma: na koberci v herně

- **Svátek Země a zvířata z farmy**

Cíl: seznámit se s tématem tohoto týdne, odpovídat celou větou

Pomůcky: obrázek zeměkoule, kartičky s věcmi, zvířaty a rostlinami kolem nás (např. pes, komín, motorka, strom, hnízdo s ptáčky apod.), barevné podsedáky

Motivace: *„Kdo ví, co je na obrázku? (planeta Země) Co je to modré (voda), zelené (tráva, stromy), hnědé (půda, hory)? Obrázky nám napoví, o čem si budeme povídat tento týden.“*

Sezení na barevných podsedácích v kruhu. Nejdříve pojmenujeme a popíšeme obrázek uprostřed kruhu (planeta Země). Kdo je pohlazený učitelkou, jde hledat kartičku s obrázkem. Kartičky jsou schované v herně na viditelných místech (rozmístění kartiček během ranních her). Každý přinese jednu kartičku, pojmenuje, co má na obrázku a dá kartičku k zeměkouli (např.: Já mám čapa. Na obrázku je motorka.). Můžeme se doptávat na barvu, do jaké skupiny patří (zvířata, dopravní prostředky) apod. Téma týdne je „Svátek Země a zvířata z farmy“.

- **Šel jsem na farmu**

Cíl: trénink sluchové paměti, zjistit, jaká zvířata děti znají

Pomůcky: obrázky hospodářských zvířat

Motivace: *„Navštívíme zvířecí farmu. Jaká zvířátka asi potkáme?“*

Sezení na barevných podsedácích v kruhu. První říká: „Šel/a jsem na farmu a viděl/a jsem ovci.“, druhý řekne to samé a přidá další hospodářské zvíře, a tak to jde postupně dál po celém kruhu. Kdo zvládne vyjmenovat všechna zvířata, která byla řečená? Ukážeme si a pojmenujeme hospodářská zvířata na obrázcích.

- **Básnička s pohybem – Zvířátka a mlád'átka**

Cíl: naučit se básničku, rozvoj paměti

Motivace: *„Je jaro a na jaře se rodí mlád'átka. Jaká se narodila na naší farmě, to nám prozradí básnička.“*

Postavíme se a zůstaneme nejprve na kruhu tak, aby všichni viděli na učitelku. Nejprve učitelka řekne básničku a předvede ji s pohybem, děti si mohou zkoušet pohyby s ní. Poté si básničku ještě několikrát zopakujeme s tím, že děti napodobují učitelku. Po prvním seznámení lze zařadit práci s obrázky zvířat, které děti seřadí podle básničky. Obrázky pak mohou fungovat jako pomůcka pro snadnější zapamatování básničky.

Zvířátka a mlád'átka

Slepičko kdákalko, kuřátka vod'. (*Chůze malými křůčky jako slepičky v podřepu.*)

Husičko kejhalko, s housaty chod'. (*Kolébavá chůze v podřepu.*)

Huňatá ovečko, bílé jehňátko hlídej. (*Stoj rozkročný, ruce v bok a uklánění trupem na strany.*)

Strakatá kravičko, mlíčko telátku dávej. (*Ruce jako růžky na hlavě a hýbaní hlavou.*)

Koníčku běloušku, hopsá, běž, (*Ruce v bok a cválání do strany.*)

s hřibátkem pro oves pojedeš. (*Děti si sednou na zem a představí si, že jedou na koni.*)

- **Hledání správných dvojic – Dospělé zvíře + mládě**

Cíl: rozvoj zrakové paměti, najít správnou dvojici a pojmenovat zvířata

Pomůcky: obrázky hospodářských zvířat

Všichni mají zavřené oči a jsou volně rozmístěni na koberci v herně. Děti dostanou obrázky otočené zadní stranou nahoru, na znamení je otočí a bez mluvení hledají kamaráda, který má stejný druh zvířete. Pak postupně každá dvojice řekne názvy svých zvířat a ostatní kontrolují správnost odpovědi. Lze se doptat na další znaky zvířat např. zvuk.

REFLEXE

- **Vajíčko, kuřátko nebo kohout?**

Reflexe formou nápodoby. Dítě napodobí vajíčko v hnízdě, pokud se mu činnosti moc nelíbily, napodobí kuřátko ve dřepu, pokud se mu činnosti líbily aspoň trochu, napodobí kohouta ve stoje, pokud se mu činnosti opravdu líbily.

POBYT VENKU

Cíl: náhodné pozorování hospodářských a domácích zvířat, bezpečné chování při setkání se zvířaty

Procházka v okolí mateřské školy a hledání hospodářských a domácích zvířat. Říct si, jak se chovat bezpečně při setkání s cizími zvířaty, např. nehladíme cizí zvířata, když jdeme kolem plotu, nedáváme tam prsty, zvířata pozorujeme pouze očima apod.

1. den – reflexe

Ranní hry:

Děti si nejčastěji vybíraly omalovánky a puzzle, stavění ohrad a prohlížení knížek si vybíraly méně. Nejvíce děti zaujala robotická myš, se kterou si hned každý chtěl hrát. Vzala jsem si stranou 3 děti, abych jim ukázala práci s myší. Za chvíli u nás byly další děti a začínal v tom být trochu zmatek. Po této zkušenosti jsem se rozhodla, že si každý den vezmu 3 – 4 děti na 15 – 20 minut stranou a během ranních her se budeme učit pracovat s robotickou myší.

Ranní kruh:

Před svačinou jsme si prohlédli stavby ze stavebnic, které děti postavily během ranních her a popsaly nám je. Poté proběhlo seznámení v kruhu. Malovaný kamínek se dětem moc líbil. Zahráli jsme si pohybovou hru na kouzelníka. Paní učitelka vznesla návrh, ať mezi zvířata z farmy přidám příště i jiné zvíře a na to se zeptám na konci. „*Jaké zvíře nepatřilo na farmu?*“ Paní učitelka ještě vložila píseň „Ouky Kouky“, na kterou se tancovalo podle jejích slov.

Hlavní část:

Při seznamování s tématem týdne jsem nejdříve vyslala hledat kartičku jen jedno dítě. Čekali jsme, až přijde a řekne co má na obrázku, ale bylo to moc zdlouhavé. Tak jsme to změnili a vyslala jsem postupně všechny děti. Pak postupně každý řekl, co má za obrázek a položil ho k planetě Zemi. Při dalších hrách jsem zjišťovala, jaká zvířata z farmy děti znají. Většinu druhů hospodářských zvířat znaly, ale pojmenování mláďat jim dělalo potíže.

Reflexe dětí:

Reflexe proběhla před odchodem na pobyt venku. Dětem se dopolední činnosti líbily, všechny napodobily kohouta.

Pobyt venku:

Během procházky si děti všímaly domácích a hospodářských zvířat, která správně pojmenovaly. Viděli jsme také nějakého ptáka a rostlinu, které pak paní učitelka hledala v atlasu ve třídě, ale bohužel je nenašla. Prošli jsme i kolem některých domů, kde děti bydlí. Tyto děti nám pak pověděly, jaká mají zvířata doma, jak se jmenují, jestli jsou s nimi kamarádi apod. Dva sourozenci se neshodli, jestli mají doma husu nebo kachnu, a tak dostali za úkol to zjistit. V závěru procházky se děti proběhly v předem daném úseku cesty – např. k lampě, k boudě.

2. den – plán

EVOKACE

RANNÍ HRY

- **Počítání kuřátek**

Cíl: trénink počítání od 1 do 6

Pomůcky: pracovní list, tužka, obilná zrna

Motivace: „*Kuřátka mají hlad. Nakresli jim zrníčka a vybarvi slepičku, která je hlídá.*“

Doplnění pracovního listu se slepičkou a kuřátky u stolečku. Úkolem je nakreslit do každé mističky tolik zrníček, kolik je kuřátek kolem ní. Nakonec nakreslit cestičku od jednoho až po šest kuřátek. Další varianta: Dej na každou mističku tolik zrníček obilí, kolik je u ní kuřátek.

- **Námětová hra – Farma**

Cíl: rozvoj fantazie

Pomůcky: kulisa farmy, stavebnice, zvířecí čepičky, šátek, klobouk, knihy

Motivace: „*Dnes se ve školce objevila kravička a prasátko. Co zvířátka potřebují, aby jim bylo dobře? Když jim kručí v břiše, co potřebují? Když je zima nebo hustě prší, kam se schovají? Když jsou špinavá...? Postaráš se o ně jako správný farmář/ka?*“

Kulisa farmy a další pomůcky připraveny na koberci v herně. Co všechno je třeba dělat na farmě? Ke spontánní hře na farmu se mohou děti také inspirovat v knihách o zvířatech a farmě.

- **Knihy o zvířatech**

Cíl: rozvoj zrakového vnímání

Pomůcky: knihy

Motivace: „*Byl/a jsi někdy na farmě? Prohlédni si knihy a zjisti, jaká zvířata na farmě můžeš potkat.*“

Prohlížení knih o životě na farmě u stolečku. Úkol: Najdi např. farmáře, 3 krávy, štěně, traktor ...

- **Pošli myš na správné místo** (viz 1. den – plán)

RANNÍ KRUH

Organizační forma: na koberci v herně

- **Přivítání říkankou Dobrý den**

Uvítací říkanka s pohybem v kruhu ve stoje.

Dobrý den

Dobrý den, dobrý den, (*mávání na pravou stranu, mávání na levou stranu*)

dneska máme krásný den. (*ruce vzpažíme a nakreslíme před tělem velký kruh*)

Ruce máme na tleskání (*zatleskáme před tělem*)

a nožičky na dupání. (*zadupeme*)

Dobrý den, dobrý den, (*mávání na pravou stranu, mávání na levou stranu*)

dneska si to užijem! (*výskok s rukama do vzpažení*)

- **Povídání o domácích a hospodářských zvířatech**

Cíl: vybavit si den starou vzpomínku, rozvoj komunikačních dovedností

Pomůcky: figurka kočky, barevné podsedačky

Motivace: „*Včera jsme byli na procházce po vesnici. Kdo si pamatuje, jaká domácí a hospodářská zvířata jsme včera viděli během procházky?*“

Sezení na podsedácích v kruhu. Posílání figurky kočky po kruhu, kdo ji má, může mluvit a ostatní poslouchají. Paní učitelka se také zeptá: „*Jaké zvíře máte doma? Co se ti na něm líbí? Jaké zvíře by sis chtěl/a pořídit, až budeš dospělý/á? Proč?*“ Vedení k odpovídání celou větou.

- **Opakování básničky – Zvířátka a mlád'átka** (viz 1. den – plán)
- **Pohybová hra – Na kočku a na myš**

Cíl: rozvoj rychlosti a reakce na signál

Motivace: „*Koho rády chytají kočky? Ano, myši. A my si teď na kočku a myš zahrajeme.*“

Děti se postaví do kruhu a chytí se za ruce. Vybereme dvě děti. Myš se postaví doprostřed kruhu a kočka vně kruhu. Kočka říká: „*Myšičko, myš, pojď ke mně blíž.*“ Myška odpovídá: „*Nepůjdu, kocourku, nebo mě sníš.*“ Na slovo „*sníš*“ děti tvořící kruh zvednou ruce nahoru, myška vyběhne ven a kočka ji honí. Myš se musí rychle znovu schovat do domečku (kruh). Pokud ji kočka chytí, role se mění a vybereme jinou kočku. Podle pravidel kočka nesmí do kruhu.

UVĚDOMĚNÍ

HLAVNÍ ČÁST

- **Poslech zvuků zvířat**

Cíl: rozvoj sluchové paměti, sluchová analýza a syntéza

Pomůcky: nahrávka zvuků zvířat, přehrávač hudby a reproduktor

Motivace: „*Znáte zvuky zvířat? Povězte mi, jaký zvuk vydává kráva, ... Teď si vyzkoušíme, jestli byste zvířátko poznali i venku dříve, než ho uvidíte.*“

V kruhu na koberci si poslechneme vybrané zvuky zvířat, jak zní v reálné podobě, a jestli je poznáme. Pojmenujeme zvíře vydávající daný zvuk, vytleskáme slabiky jeho názvu a řekneme první hlásku. „*Znáte nějakou písničku o pejskovi?*“

Úkoly u stolečků:

Cíl: rozvoj samostatnosti, umět si říct o pomoc, když ji potřebuji

Rozdání kartiček, na které si děti budou dávat razítka za splnění úkolu. Společné obejití jednotlivých stanovišť a vysvětlení úkolů. Děti se samy rozhodnou, který úkol budou dělat jako první. Učitelka usměrňuje počet dětí na stanovištích, pozoruje samostatnou práci, radí a pomáhá dětem, které si o pomoc řeknou.

- podepsat své práce

- **Skládání uší z papíru**

Cíl: rozvoj dovednosti skládat papír podle návodu

Pomůcky: návod na papírové uši, barevné papíry, nůžky

Motivace: „*Abychom dobře slyšeli, potřebujeme co? Ano, uši. Dnes si každý jeden pár zvířecích uší vyrobí (pár = dva).*“

Děti si podle návodu vyrobí zvířecí uši. Vyberou si barvu papíru podle toho, jaké zvíře chtějí dělat. Např.: Jakou barvu má prasátko? Růžovou.

- **Hlava zvířete**

Cíl: správné držení tužky, trénink stříhání

Pomůcky: bílé čtvrtky, šablony, tužky, nůžky

Motivace: „*Farmář chce svá zvířátka namalovat a potřebuje si na to vyrobit šablony.*“

Výroba vlastní šablony na tupování zvířátek. Neobvyklá šablona – vystříhování vnitřku papíru, aby vznikl rámeček na hlavu.

- **Puzzle se zvířaty**

Cíl: rozvoj zrakové analýzy a syntézy

Pomůcky: 4 druhy puzzlů různé obtížnosti

Motivace: „*Farmář rozstříhal fotografie hospodářských zvířat. Zvládneš je složit?*“

Složit puzzle s předlohou i bez předlohy. Obtížnost je rozlišena čísly a puntíky na zadní straně všech částí puzzlů. Od nejjednodušší po nejtěžší 1 – 4. Stačí složit jednu obtížnost puzzlů.

- **Pracovní list – Domácí zvířata a jejich mláďata**

Cíl: rozvoj zrakového vnímání

Pomůcky: pracovní list a tužka

Motivace: *„Zvířátka se na dvorku pomíchala. Pomoz najít dospělým zvířátkům jejich mláďátka tak, že je spojiš čarou.“*

Děti si pojmenují zvířata a spojí čarou dospělé zvíře s jeho mládětem.

REFLEXE úkolů

Prezentace prací vsedě v kroužku na koberci. Učitelka se postupně ptá, kdo stihl jeden/dva/tři/čtyři úkoly. Sebereflexe dětí. Učitelka klade dětem otázky: *„Který úkol byl pro tebe nejtěžší/nejlehčí? Jsi spokojený/á se svou prací, nebo bys příště něco udělal/a jinak?“*

POBYT VENKU

Cíl: uvolnit napětí po řízené činnosti, pozorování života kolem nás

Krátká procházka v okolí MŠ, pozorování přírody, zvířat a dění kolem nás. Pobyt na zahradě.

- **Na ovečky a vlka**

Cíl: rozvoj rychlosti a ohleduplnosti ke kamarádům, dodržování pravidel

Motivace: *„Stádo oveček se poklidně páslo na zelené louce a přitom se pomalu přibližovalo k lesu, kde na něj číhal vlk. To stádo oveček jste vy a mezi vámi je vlk převlečený za ovečku.“*

Vybereme jednoho vlka. Vlk stojí na jedné straně hřiště a na druhé straně stojí stádo oveček. Vlk a ovečky na sebe volají říkanku: *„Ovečky, ovečky, pojdte domů...“*. Po zavolání poslední věty *„Lopatou, má palici chlupatou.“* si ovečky a vlk vymění strany hřiště. Ovečky se snaží dostat na druhou stranu, aniž by je vlk chytil. Koho se vlk dotkne rukou, stává se také vlkem. Vše se opakuje do té doby, než je chycena poslední ovečka, která se pak může stát vlkem v další hře.

2. den – reflexe

Ranní hry:

Do námětové hry na farmu se děti celkem zapojovaly. Děti stavěly domečky, ohrady, kreslily jídlo apod. Robotická myš si opět získala pozornost. Pracovala jsem se čtyřmi dětmi a ostatním dětem jsem řekla, že si je vezmu další dny postupně po malých skupinkách. Vysvětlování a práce s myší byly přehlednější. Musela jsem hlídat, aby děti v zápalu hry neposunovaly myš jako autíčko, aby se nepoškodila. Občas se dětem pletly strany vpravo a vlevo. Pár dětí si doplnilo pracovní list, povídalo u knih a vybarvilo omalovánky, ostatní děti si hrály v herně na farmu či dělaly činnosti dle vlastní volby.

Ranní kruh:

Během ranního kruhu jsem měla plnou pozornost dětí, která se trochu vytrácela až těsně před svačinou. Na moje otázky děti většinou odpovídaly celou větou a přidaly i něco navíc. Osvědčilo se mi posílání kočky po kruhu, kdo ji měl, tak mluvil. Vždy jsem se zeptala na jednu otázku, děti postupně odpovídaly, poté jsem položila další otázku a jelo se další kolečko. Nakonec se děti zeptaly mě, jestli mám nějaké zvíře doma. Sourozenci dnes nepřišli, a tak jsme si aspoň vysvětlili a ukázali rozdíly mezi husou a kachnou na obrázcích. Pohybová chvilka byla pouze formou opakování básničky s pohybem a zkoušení cvalu stranou (koně), po kterém následovalo vydýchání. Časově se nevešlo zařadit pohybovou hru na Kočku a na myš.

Hlavní část:

Úkol pro dříve nasvačené děti byl prohlédnout si obrázky hospodářských zvířat, vytvořit správné dvojice a leporelo Farma. Pak jsme si poslechli pár zvuků zvířat. Názvy zvířat děti vytleskaly po slabikách a řekly první hlásku, což jim šlo výborně. Pro děti byla novinka plnit úkoly u stolečků a samy si řídit, co kdy udělají. U tří stolečků byla dospělá osoba (já, asistentka a učitelka), které si mohly děti říct o pomoc a radu. Pouze u puzzlů nikdo nebyl. Kdybych to dělala příště sama, tak bych začala se šablonami a skládáním uší už ráno, anebo bych se inspirovala centry aktivit z programu Začít spolu. Děvčata (předškolního věku) po složení prvního ucha s mou pomocí složila druhé už úplně sama, chlapcům to šlo méně. Příště bych určitě vyhradila více času pro samostatné úkoly u stolečků a méně bych dětem pomáhala a nedělala to za ně. Dala bych dětem prostor zkoušet pokus - omyl a stačilo by splnit dva úkoly, ne všechny čtyři.

Měla jsem trochu pocit, že to bylo uspěchané a méně přehledné, než bych si přála. Avšak některé děti, které častěji „zlobí“, byly dnes více pozorné, trpělivé a ukázalo se to i na jejich výsledných pracích. Většina dětí stihla úkoly splnit. Děti si nosily všechny hotové úkoly od stolečku ke stolečku (naštěstí podepsané – připomínala jsem), ale bylo pro ně těžké si je stále hlídat. Reflexe proběhla na kruhu v podobě zvedání výtvarů nad hlavu a odpovědí na mé otázky k jejich tvorbě. Paní učitelka přidala dvě formy pochvaly. Při prvním druhu pochvaly nakreslila prstem hvězdičku na čelo každému, kdo stihl všechny úkoly. Já bych ji nakreslila i těm, co stihli méně úkolů, za snahu. Druhý druh pochvaly byl pravou rukou poplácat sám sebe na levé straně u srdíčka a říct si: „*Jsem pašák.*“ Tato forma pochvaly se mi líbí. Jen jeden chlapec to nechtěl dělat. Možná se ho dotklo to, že nestihl jedno ucho dodělat a nedostal hvězdičku na čelo.

Reflexe dětí:

Častá odpověď dětí byla: „*Skládání puzzlů bylo lehké.*“ Skládání uší bavilo hlavně děvčata. Vystřihování šablony a překládání papíru do tvaru trojúhelníku bylo asi nejtěžší.

Pobyť venku:

Paní učitelka připravila překvapení. Koupila bílé křídly a děti dostaly prostor si volně kreslit na chodníku před školkou, pak byla vernisáž obrázků. Nakonec jsme si zaskákali panáka a šli na procházku. Děti měly volné hry na hřišti u autobusové zastávky. Při zpáteční cestě kolem zahrady nám pan zahradník řekl, ať se ve čtvrtek stavíme pro narcisky do vázy.

3. den – plán

EVOKACE

RANNÍ HRY

- **Tupování zvířátek**

Cíl: vyzkoušet si neobvyklou výtvarnou techniku

Pomůcky: bílá čtvrtka, šablona hlavy, ubrus, houbička, kelímky s barvami, černý fix, papírové uši, štětec na míchání barvy, lepidlo

Motivace: „*Farmář maloval zvíře ze své farmy. Ne však štětcem, ale houbičkou. Pojd' si to také vyzkoušet.*“

Děti si nejprve vyhrnou rukávy a pak si sednou ke stolečku. S pomocí připravené šablony tupování obrysu hlavy zvířete houbičkou namočenou v barvě. Poté dát šablonu stranou a dodělat tupováním pozadí. Po zaschnutí barvy dokreslení očí, tlamy a nalepení poskládaných uší z papíru. Barvu zvířete a jeho uší si dítě určí samo podle toho, jaké zvíře se rozhodne dělat, např. prase, pes, kuň, kočka apod. Výběru zvířete přizpůsobí i úpravu uší (např. sestříhnout do oblouku).

- **Výroba čelenky s ušima**

Cíl: rozvoj dovednosti skládat papír podle návodu

Pomůcky: návod na papírové uši, barevné papíry, nůžky, papíry s pruhy, sešíváčka, lepidlo

Motivace: „*Abychom dobře slyšeli, potřebujeme co? Ano, uši. Každý si vyrobí jeden pár zvířecích uší a připevní si je na čelenku (pár = dva).*“

Děti si u stolečku podle návodu vyrobí zvířecí uši. Vyberou si barvu papíru podle toho, jaké zvíře se jim líbí. Např.: Jakou barvu má prasátko? Růžovou. Pak si vystříhnou pruh papíru (na čelenku), který jim paní učitelka sešije sešíváčkou podle velikosti hlavy. Nakonec nalepí uši na čelenku.

- **Pošli myš na správné místo** (viz 1. den – plán)

- **Knihy o zvířatech**

Cíl: rozvoj hmatového a zrakového vnímání

Pomůcky: knihy

Motivace: „*Už jsi někdy hladil/a ovečku? Ne? Tady si můžeš prohlédnout knihu a pohladit si i jiná hospodářská zvířata.*“

Prohlížení knih se srstí zvířat u stolečku.

- **Dřevěné zvířecí pexeso**

Cíl: rozvoj zrakové diferenciacce a zrakové paměti

Pomůcky: dřevěné pexeso

Motivace: „*Zvířátka se pomíchala. Najdi si kamaráda a hledejte spolu dvojice zvířat, která jsou stejná.*“

Hra pro 2 – 4 hráče u stolečku. Zamíchané a rozmístěné pexeso obrázkem zvířete dolů. Jedno dítě otočí dvě dřevěné destičky tak, aby obrázky viděli všichni hráči. Pokud jsou na nich stejná zvířata, destičky si nechává a otočí další dvě, pokud jsou obrázky jiné, otočí je zpět a hraje další hráč. Hra končí, když už není co otáčet. Děti mohou zároveň pojmenovat druh zvířete a říct, co o něm ví.

RANNÍ KRUH

Organizační forma: na koberci v herně

- **Přivítání říkankou – Dobrý den** (viz 2. den – plán)

- **reflexe ranních her** – „*Jaká činnost vás dnes ráno zaujala/bavila?*“

- **Opakování básničky – Zvířátka a mlád'átka** (viz 1. den – plán)
- **Zvířátka, hýbejte se**

Cíl: reakce na signál

Pomůcky: barevná kolečka

Motivace: „*Mlád'ata musí vždy vše prozkoumat. Jednou jsou tady a podruhé jinde.*“

Obměna pohybové hry „Škatulata, hejbejte se“. Na signál „zvířátka, hýbejte se“ se děti přesunou a stoupnou si na jiné barevné kolečko. Další varianta: Vymění si místa ti, co stojí např. na žluté barvě, mají modré tričko.

UVĚDOMĚNÍ

HLAVNÍ ČÁST

Organizační forma: sezení v kruhu na koberci, přesun ke stolečku na ochutnávku mléčných výrobků

- **Proč chováme zvířata na statku? /Druh užitku/**

Cíl: soustředěně poslouchat pohádku, uvědomění si, proč chováme zvířata

Pomůcky: obrázky hospodářských zvířat

Motivace: obrázky zvířat, krátká pohádka o zvířatech na farmě

Poslech krátké pohádky o zvířátkách z farmy. Povídání si nad obrázky hospodářských zvířat. Čím jsou nám hospodářská zvířata užitečná? Proč je chováme? Každé dítě dostane jeden obrázek a pokusí se říct, co nám zvíře dává. Co z produktů od zvířat vyrábíme?

Produkty

mléko (kráva, koza, ovce), maso (prase, husa), vejce (slepice), vlna (ovce), peří (husa)

Užitečná činnost

hlídá statek (pes), loví malé škůdce např. myši (kočka), tahá stromy v lese (kůň)

Pro zábavu

soutěže, rekreace (kůň)

- **Mléčné výrobky**

Cíl: poznat výrobky z mléka, seznámit se s písni a hrou na tělo

Pomůcky: obrázky mléčných výrobků, mléčné výrobky (z lednice), bílá látka

Motivace: „*Co je asi pod látkou? Souvisí to s tím, o čem jsme si před chvílí povídali.*“

Přesuneme se k bílé látce a sedneme si kolem ní do kruhu. Děti hádají, co je schované pod látkou. Po odkrytí látky si postupně vyndáme mléčné výrobky z tašky a pojmenujeme je. Děti dostanou kartičky s mléčnými výrobky otočené obrázkem dolů. Po otočení postupně přikládají kartičky k mléčným výrobkům a pojmenovávají je.

Píseň „Mléčné výrobky“ – (melodie: Hlava, ramena) s hrou na tělo. Rozestavíme obrázky mléčných výrobků na viditelné místo. Děti se postaví před učitelku tak, aby na ni viděly a měly kolem sebe dostatek místa. Nejdříve učitelka zazpívá píseň a předvede hru na tělo. „*Připadala vám melodie písničky povědomá? Jakou písničku na tuto melodii znáte?*“ Učitelka říká jednotlivé výrobky, ukazuje k nim pohyby a děti je opakují. Až se píseň a hru na tělo naučíme, můžeme je postupně zrychlovat.

mléko – 2x tleskat před tělem

smetana – 3x tleskat o hřbet levé dlaně pravými prsty

jogurty – 3x pleskat na stehna střídavě pravými dlaněmi

kefir – 2x dupnout střídavě nohama

máslo – 2x třít spojené dlaně

tvaroh – 2x tleskat dutými dlaněmi – tzv. mušličky

ementál – 2x pleskat střídavě na ramena; 1x plesk současně

- **Ochutnávka mléčných výrobků**

Cíl: seznámení se s vlastnostmi vybraných mléčných výrobků

Pomůcky: elektrický šlehač, miska, smetana ke šlehání, lžičky

Motivace: „*Podívejte se, jaká je smetana? Ano, tekutá. Jaká bude, až ji ušleháme?*“ Po ušlehání se zeptám: „*Co se stane, když otočím misku dnem vzhůru?*“

Řekneme si vlastnosti smetany (barva, tekutá/tuhá, vůně, chuť) před ušleháním a po ušlehání. Děti se podívají, jak paní učitelka ušlehá šlehačku a pak ji ochutnáme. *Jak chutná? Slaná/sladká/nakyslá?* Další varianta: Ochutnávka neochuceného kefiru do hrnečku. Porovnání chuti šlehačky a kefiru.

REFLEXE

Reflexe metodou teploměr. Děti se postaví k oknu, pokud se jim činnosti líbily, doprostřed, pokud se jim činnosti líbily trochu a ke skřini, pokud se jim činnosti nelíbily.

POBYT VENKU – zahrada MŠ

- **Na ovečky a vlka** (viz 2. den – plán)
- **Dojení krávy**

Cíl: vyzkoušet si neobvyklou činnost

Pomůcky: obrázek krávy, vemeno (= rukavice s dírkami v prstech připevněná gumičkou na hrdle lahve, dírou ve dně lahve možnost dolévání vody do vemene), kbelík, lahev s vodou

Motivace: „*Děti, já jsem slyšela, jak tady něco bučí. Taky jste to slyšely? Šlo to od keře. Jdu se tam podívat.*“ Přinesu krávu a vemeno. „*Podívejte, koho jsem našla. Ano, je to kráva a potřebuje podojit. Pomůžete mi?*“

Krávu s vemenem schovám na zahradě za keř a pak ji přinesu jako překvapení. Jedno dítě drží vemeno a druhé dítě zkouší dojit do kbelíku postaveného na zemi. Dle potřeby doléváme vodu do vemene.

3. den – reflexe

Ranní hry:

Tupování zvířátek mě plně zaměstnalo. Šablonu jsem dětem ke čtvrtce připevnila svorkami. Většina dětí rozmazávala barvu houbičkou, tak jsem jim znovu ukazovala, jak se tupuje. Obrázky celkem rychle schly, ale děti lepily většinu uší a dodělávaly obličejové tváře až během odpoledních činností. Některé děti si hrály na farmáře jako předešlý den. Práci s robotickou myší jsme nestihli. Zůstala jsem ve školce déle a pracovali jsme s myší po odpočinku.

Ranní kruh:

Po přivítání jsme si zatancovali na písničku z CD, kterou si přály holky. Pak jsme si zahráli s barevnými podložkami "Zvířátka, hýbejte se". Nakonec jsem podle barev podložek začala postupně posílat děti do umývárny a pak na svačinu.

Hlavní část:

Děti si poslechly krátkou pohádku po svačině během čekání na ostatní. Děti znaly užitek krávy, slepice a ovečky. Užitek dalších zvířat jsem dětem napovídala pantomimou nebo jednoduchou hádankou. Překvapení s mléčnými výrobky pod látkou se povedlo. Děti hádaly, že je pod látkou schovaná např. stolička, hračky, figurka ovečky. Některé mléčné výrobky děti poznaly, pak už jen hádaly, protože ještě neumějí číst a např. tvaroh se dnes balí do různých obalů a záleží, jaký doma kupují. Přiřazování obrázků k mléčným výrobkům a jejich pojmenování šlo dětem dobře. Seznámení s písní "Mléčné výrobky" bylo rychlé. Z nervozity jsem přešla rovnou k učení pohybů a vynechala jsem předvedení celé písně s pohybem. Druhá paní učitelka držela obrázky mléčných výrobků a ukazovala je podle písně. Proměna tekuté smetany v hustou šlehačku děti zaujala a kdo chtěl, tak ochutnal. Jedno děvče říkalo, že jí šlehačku jen s jahodami. Kontrola případných záznamů o alergii na mléčné výrobky proběhla už ráno.

Reflexe dětí:

Pomocí reflexe metodou teploměr jsem zjistila, že většinu dětí bavily dopolední činnosti. Jen jednoho chlapce nebavily, protože se špatně vyspal a chtěl být raději doma. Děti zaujalo dojení krávy, tak jsme se domluvili, že ji zítra donesu znovu.

Pobyt venku:

Po krátké procházce kolem školky jsme šli na školní zahradu. Zahráli jsme si pohybovou hru "Na ovečky a na vlka", kterou děti znaly. Poté si děti vyzkoušely dojení krávy a moc je to bavilo.

4. den – plán

EVOKACE

RANNÍ HRY

- **Vypichování obrázků**

Cíl: koordinace ruky a oka, vyzkoušení netradiční techniky

Pomůcky: kartonové desky, barevné špendlíky, obrázky z teček, tužka

Motivace: „*Tento obrázek můžeš přepsat na tento čistý papír. Nevěříš? Pojd' si vyzkoušet kouzlo se špendlíky a uvidíš.*“

Vypichování obrázku špendlíkem u stolečku. Na karton nebo polystyren se dá bílý nebo jinak barevný papír, na něj papír s obrázkem a oba se připevní v rozích čtyřmi špendlíky. Pátým špendlíkem dítě vypichuje tečky na obrázku. Na spodním papíře vznikne obrázek, kterému můžeme dokreslit důležité znaky, např. zvířeti obličej.

- **Užitek zvířat**

Cíl: uvědomění si užitku hospodářských zvířat a jejich charakteristických znaků

Pomůcky: pracovní list, tužky, pastelky

Motivace: „*Jaký užitek nám dávají zvířata na obrázku?*“

U stolečku si děti formou pracovního listu zopakují užitek zvířat. Děti pojmenují zvířata, spojí je s tím, co nám dávají, a vybarví jednotlivé obrázky.

- **Mé vysněné zvíře**

Cíl: rozvoj fantazie

Pomůcky: kancelářské papíry, pastelky, nůžky, lepidlo, papír se zelenými obtisky, knihy s hospodářskými zvířaty

Motivace: „*Namaluj zvíře, jaké bys chtěl/a mít doma. Můžeš namalovat i vymyšlené zvíře, o kterém se ti zdálo v noci, když jsi spal/a.*“

Připravíme velký papír se zelenými obtisky bublinkové fólie (lze připravit den předem s dětmi). Děti namalují své vysněné zvíře, vystříhnou ho a nalepí na zelenou louku na papíře. Možnost prohlédnout si knihy se zvířaty a inspirovat se pro vlastní malování.

- **Golfik na farmě**

Cíl: koordinace pohybu, zopakování básničky “Zvířátka a mlád’átka“

Pomůcky: 6 branek (start, slepice, husa, ovečka, kráva, kůň), stojany na branky, tenisáky nebo jiné míčky, které projdou brankou

Motivace: „*Dnes se vydáme na netradiční procházku po zvířecí farmě. Navštívíme hospodářská zvířata z naší básničky “Zvířátka a mlád’átka“ (básnička viz 1. den – plán), kterou už umíme.*“

Rozmístíme na koberci šest branek (ve tvaru zvířat). Postavit je můžeme od sebe, jak daleko chceme. Pomocí ruky kutálíme tenisák nebo pingpongový míček do branek. Pořadí branek je určeno básničkou, kterou děti umí. Úkolem je projít všemi brankami ve správném pořadí. Děti si mohou počítat údery (mezi brankami), soutěžit mezi sebou nebo jen sledovat, jak se postupně zlepšují. Další varianty: Kutálení pomocí vařečky, nohy. Změna pořadí branek – pořadí určí hádanky (př. Dávám vám vajíčka a mé mládě je kuře).

- **Pošli myš na správné místo** (viz 1. den – plán)

RANNÍ KRUH

Organizační forma: na koberci v herně

- **Přivítání říkankou – Dobrý den** (viz 2. den – plán)

- **reflexe ranních her** – posílání figurky zvířete, děti postupně odpovídají na otázky „*Jaké činnosti jsi dělal/a ráno? Která činnost tě bavila nejvíce?*“ a mohou ukázat své výtvary.

- **Opakování básničky – Zvířátka a mlád'átka** (viz 1. den – plán)
- **Opakování písně – Mléčné výrobky** (viz 3. den – plán)
- **Zvířátka na dvorku**

Cíl: koordinace celého těla v pohybu, reakce na signál

Pomůcky: CD s dětskými písněmi, CD přehrávač

Motivace: „*Na dvorku farmy je oslava příchodu jara a teplých dnů. Na hudbu všechna zvířátka tančí jako lidé. Ovšem když hudba přestane hrát, stanou se z nich opět zvířátka.*“

Když hraje hudba, děti tančí po prostoru. Když hudba přestane hrát, řekne se zvíře, ve které se děti promění a napodobí ho. Na konci se lze zeptat např.: Které zvíře nebylo z farmy? Další varianta: Utvořit skupinky zvířat v daném počtu.

UVĚDOMĚNÍ

HLAVNÍ ČÁST

Organizační forma: na koberci v herně

- **Hospodářská zvířata**

Cíl: opakování charakteristických znaků zvířat

Pomůcky: obrázky hospodářských zvířat a jejich mlád'at, podsedáky

Motivace: „*Než odejdeme z farmy, ještě se s každým zvířátkem rozloučíme.*“

Aktivita proběhne vsedě v kruhu kromě části, kdy se budou hledat dvojice. Děti zavřou oči, každému dám za záda obrázek, po otevření očí si vytvoří dvojice podle obrázků a sednou si vedle sebe zpět na kruh. Každé dítě řekne název svého zvířete. Dvojice pak společně řekne zvuk, užitek a písničku nebo říkanku o svých zvířatech.

REFLEXE projektu – Sedneme si do kruhu a zhodnotíme formou diskuse předešlé dny se zvířaty z farmy. Každé dítě poví, co si nejvíce pamatuje a co se mu nejvíce líbilo nebo nelíbilo a proč. Posílání figurky kočky, kdo má figurku, mluví a ostatní poslouchají.

- **Překážková dráha**

Cíl: koordinace celého těla

Pomůcky: žíněnka, lano, 4x kužel, 3x malá obruč/překážka, masážní chodníček

Motivace: *„Zvířátka z farmy se rozhodla, že vám ukážou své oblíbené činnosti, abyste si je mohli taky vyzkoušet. Prasátko se rádo válí v bahně (válení sudů), slepičky chodí po bidýlku (chůze po laně), krávy nahání svá telátka mezi stromy na kraji louky (slalom), koně milují skákání přes kaluže a překážky (skoky přes malé obruče/překážky), beránek rád chodí po skalnatém povrchu (chůze po hmatovém chodníčku).*

Vyberu si pomocníky a ti mi pomůžou připravit překážkovou dráhu. Děti pak budou mít za úkol překonat všechny překážky. Jedno dítě ukáže oblíbené činnosti zvířátek. Pravidlo – na každé překážce je pouze jeden kamarád. Na konci společný úklid překážkové dráhy. Další varianta: Překonat překážky libovolným způsobem.

POBYT VENKU

Cíl: pozorovat okolí a hledat hospodářská zvířata a jejich mláďata

Procházka po okolí MŠ a návštěva hřiště.

- **Lepidlo**

Cíl: uvědomění si vlastního těla a jeho částí

Motivace: *„Představte si, že jsme v továrně na hračky, přesně v oddělení pro výrobu figurek zvířat, kde se slepují jejich jednotlivé části dohromady. Jenže se tam někomu vylilo lepidlo a všichni, kdo ve výrobě pracovali, se slepili k sobě určitou částí těla.“*

Děti se volně pohybují chůzí po vyznačeném prostoru, na signál (říkanka) se k sobě děti přilepí určitou částí těla (lokty, dlaně, záda, hlava, prsty ruky, chodidlo, čelo ...). Říkanka: *„Lepidlo se rozlilo a ... (např. zády) nás slepilo.“* Další varianta: *„Lepidlo se rozlilo a zvířátka slepilo rohy.“* Přidat části těla zvířat: rohy, kopyta, ocasy apod.

4. den – reflexe

Ranní hry:

Vypichování obrázků děti zaujalo a byl o tuto činnost velký zájem. Děti se pokusily tečky na vzniklém obrázku propojit čarami, a vznikly tak originální obrázky. U golfíku na farmě děti lezly spíš po kolenou, i když jsem jim ukazovala chůzi v předklonu s pokrčenými koleny při kutálení míčku na branku. Pár dětí si vyplnilo pracovní list a jedno děvče nakreslilo své vysněné zvíře. Práce s robotickou myší byla přesunuta na odpoledne po odpočinku.

Ranní kruh:

Ranní kruh se povedl. Během něj každé dítě řeklo, co dělalo ráno, a jaká činnost se mu nejvíce líbila. Vyhrálo vypichování obrázků. Při pohybové hře na zvířátka některé děti tančily i ve dvojicích.

Hlavní část:

Opakování, co víme o zvířatech, dopadlo dobře. Děti znaly názvy zvířat, jejich zvuky i užitek. Písničky k jednotlivým zvířatům většinou znaly, a tak jsme si je všichni zazpívali. U slepice místo písničky řekly velikonoční říkanku. K prasatům děti neznaly písničku, tak jsem během chvíle našla na YouTube “Tři čuníci jdou“ a zazpívali jsme si ji, hlavně jednoduchý refrén. Na překážkovou dráhu se děti těšily, překonaly ji bez obtíží i libovolným způsobem.

Reflexe dětí:

Při reflexi celého týdne si děti nejvíce pamatovaly činnosti, co jsme dělali poslední den, pak se jim nejvíce líbilo dojení, aktivity s mléčnými výrobky, tupování zvířátek, básnička, robotická myš, puzzle...

Pobyt venku:

Prošli jsme se lesem a zkoumali hru s malovanými kamínky, kterou v něm někdo připravil. Na louce si děti přešly kládu, dvakrát oběhly fotbalovou bránu a přeskočily kládu. Na hřišti jsme si zahráli pohybovou hru „Lepidlo“. Děti převážně znaly základní části těla. Pak si děti hrály podle svého přání (houpačky, prolézačka se skluzavkou, na babu apod.).

Dnes jsme také pracovali s robotickou myší po odpočinku. Děti se naučily skládat a rozkládat zelené desky, po kterých myš jezdí, podle karty s úkolem připravit bludiště, podle srovnaných příkazových kartiček zadat program, kudy má jet. Jediné, co je třeba ještě trénovat, jsou strany, aby si děti poskládaly správně příkazové kartičky napoprve.

3.4 Další návrhy činností

Zde uvádím další možné činnosti k projektu, které nebyly realizovány.

- **Když jsem já sloužil**

Malé divadlo s papírovými loutkami na píseň „Když jsem já sloužil“. Povídání – jaká zvířata se objevila v písni, kdo, kde, u koho sloužil a kolik let, co mládenec během služby u farmáře dělal, proč děvče plakalo, jak se cítilo děvče, když čekalo na svého mládence apod. Společný zpěv písně s pohybem.

- **Aktivita s robotickou myší**

Dítě postaví myš na mládě a rozhlédne se, kde je jeho máma. Zadá pokyny myši, aby došla k mámě mláděte. Další varianta: Myš se musí vyhnout kočce.

- **Třídění výrobků**

Třídění výrobků podle základní suroviny na jeho výrobu. Co se vyrábí z mléka, masa, vlny, peří?

- **Přesypání zrní**

Krmení zvířat – podle čísla na kartě dát zvířeti do kelímku správný počet odměrek zrní.

- **Výroba ovce**

Na jaře je ještě zima, hlavně po ránu. Vystřížení šablony ovce a omotávání bavlnky kolem jejího těla, aby se zahřála.

- **Úkoly na interaktivní tabuli**

Úkoly na interaktivní tabuli např. přiřadit správný zvuk k fotce zvířete a Kde kdo žije? Na webové stránce LearningApps.org lze vytvořit vlastní úkoly nebo použít již vytvořené.

- **Ochutnávka sýrů**

Děti ochutnají kozí sýr, ovčí sýr a sýr z kravského mléka. Chutnají stejně? Jaký je sýr – slaný/sladký, tvrdý/měkký.

- **Koláž z mléčných výrobků**

Hledání mléčných výrobků v novinách, jejich vystřížení a nalepení k obrázku krávy. Skupinová práce na velký formát papíru nebo samostatná práce na omalovance s krávou, kterou si děti i vybarví.

- **Hra na obchod**

Námětová hra na obchod. Některá zvířátka z farmy nám dávají různé produkty, které pak můžeme rovnou prodávat, nebo z nich vyrobit další výrobky a pak s nimi jít třeba na trh.

- **Dramatizace pohádky**

Dramatizace pohádky „Zvířátka a loupežníci“ s loutkami. Další varianta: Čtení pohádky přerušit a zeptat se dětí, co by udělaly s loupežníky. To, co děti vymyslí, mohou zkusit předvést pantomimou nebo krátkou scénkou.

- **Stíny zvířat 1**

Pracovní list s přiřazováním správných stínů ke zvířatům.

- **Stíny zvířat 2**

Za slunečného počasí lze na zahradě kreslit stíny figurek zvířat.

- **Fleky**

Přikládání fleků různých tvarů na obrázek strakaté krávy.

- **Skládání z papíru**

Skládání hlavy psa a kočky z papíru podle návodu.

- **Posloupnost produktů od hospodářských zvířat**

Posloupnost mléčných výrobků od krávy až k snídani na talíř, vlna od ovečky až ke svetru, co máme na sobě.

- **Kdo co dělá?**

Používání sloves. Pro jednodušší vymyšlení sloves si připravíme obrázky a různé předměty spojené s daným zvířetem. Ptáme se například: „Co dělá kráva?“ Děti odpovídají celou větou: „*Krava bučí.*“ (běhá, dává mléko, pase se, stará se o telátko apod.) Kočka pije mléko, chytá myši, spí...

- **Grafomotorika**

Grafomotorická cvičení – vejce, zrní, spirála (vlna ovce), horní oblouk vázaný (kůň skáče přes překážky).

- **Skládání slova**

Složení slova z písmen nebo tiskání písmen razítky podle vzoru, např. pes a farma.

- **Hmatová krabice**

Po prohlédnutí figurek hospodářských zvířat je dáme do krabice s dírou na ruku/ce. Děti hmatem poznávají zvířata. Svou odpověď si pak ověří vytažením dané figurky z krabice.

- **Ekologický výukový program**

Návštěva ekologického výukového střediska nebo program přímo ve školce zaměřený na hospodářská zvířata. Program s přímým kontaktem se zvířaty pod vedením lektora.

4 Závěrečná reflexe projektu

V závěrečné reflexi hodnotím především aktivity a cíle projektu. V závěru je také má krátká sebereflexe.

Projekt byl realizován v Mateřské škole Hořiněves převážně s dětmi ve věku 5 – 6 let. Tou dobou tam byl i jeden čtyřletý chlapec, protože byla otevřena jen jedna třída ze dvou. Týdenní téma bylo „Svátek Země“ a v rámci toho jsem čtyři dny realizovala projekt „Za zvířátky na farmu“. Myslím si, že navržené aktivity jsou vhodné pro předškolní věk a hodí se k tématu projektu. Názvy zvířat a jejich další charakteristické znaky si děti procvičily různými činnostmi, např. básničkou „Zvířátka a mlád'átka“, slovní hrou „Šel jsem na farmu...“, rozeznáváním zvuků zvířat, pohybovou hrou „Lepidlo“ atd. Názvy mlád'at, které dětem dělaly potíže první den, po pár dnech zvládaly lépe. Děti se naučily básničku s pohybem „Zvířátka a mlád'átka“. Přiblížení

reálnému životu se povedlo například prostřednictvím učení s reálnými mléčnými výrobky nebo náhodným pozorováním zvířat, která můžeme potkat na farmě. Netradiční aktivity jako dojení a práce s robotickou myší děti také zaujaly. Robotickou myš se děti naučily programovat, pravolevou orientaci potřebují ještě procvičovat. Před realizací jsem si myslela, že děti budou moct pracovat více samy s robotickou myší, ale nakonec jsem vždy tuto činnost vedla. Příjemně mě překvapilo, že netradiční činnosti a úkoly u stolečků (viz 2. den – plán, hlavní část) nejvíce zaujaly děti, které většinou vystupovaly jako „zlobivé“ a často vyrušující, najednou se staly soustředěné a poměrně trpělivé. Napříště bych důkladněji zvážila obsah, náročnost a organizaci úkolů u stolečků (viz 2. den – plán, hlavní část) a více se inspirovala centry aktivit z programu Začít spolu. Také bych určila místo na výrobky, aby s nimi děti nemusely chodit od stolečku ke stolečku. Na určené místo bych dala obrázek s připomínkou na podepsání se (předškoláci se podepíšou sami a mladším dětem bych pomohla). Před hodnocením v kruhu bych dětem práce zase rozdala, nebo by každé dítě mělo vlastní kupičku (v některých třídách jsem se setkala kromě portfolií v deskách i s košíčky, kam si každé dítě dávalo věci, co si pak odpoledne bralo domů). Změnila bych také reflexi úkolů u stolečků. Místo toho, kdo kolik úkolů udělal, bych se zeptala, kdo skládal uši, zvedne je nad hlavu a hned bych se zaměřila na sebereflexi dětí. Dále bych k užítku ostatních zvířat (kromě krávy) připravila také obrázky s výrobky, ty se vlastně objevily až další den na pracovním listu. Děti se moc nehrnuly k úkolům, kde musely zapojit svou vlastní fantazii a přenést ji na papír (viz 4. den – plán, ranní hry, Mé vysněné zvíře). Objevovала se i obava z chyb např. při skládání zvířecích uší a kresbě vysněného zvířete. Při setkání se zvířaty je dobré dbát na bezpečný kontakt, např. nehladit neznámá zvířata, nestrkat ruce do výběhu zvířat apod. Kontrola případných alergií na mléčné výrobky proběhla v dostatečném předstihu před ochutnávkou šlehačky. Myslím si, že projekt nabízí hodně příležitostí, které by se daly v další realizaci uskutečnit, např. zařadit více zpěv písní o zvířatech, hry s kelímky od mléčných výrobků, dramatizaci příběhu, návštěvu farmy nebo střediska ekologické výchovy apod. Místo elektrického šlehače by se dala použít šlehací metla. Děti by si mohly vyzkoušet šlehání smetany na šlehačku spíše ke konci ranních her.

Realizovaný projekt splnil cíle stanovené v záměru. Děti si upevnily názvy hospodářských zvířat a jejich charakteristické znaky. Konkrétně se například naučily názvy mláďat a rozeznávat kachnu od husy. Děti poznaly užitek zvířat, hlavně pak

mléko a výrobky z něj. Projekt by se dal použít jako příprava na návštěvu nějakého ekologického výukového programu. Celkově hodnotím projekt jako zdařilý.

Sebereflexe

Kladně hodnotím schopnost improvizace a připravenost pomůcek tak, abych nemusela spoléhat jen na to, co je ve školce k dispozici. Pro příště bych zvažila řazení některých aktivit do dnů tak, aby šly lépe za sebou a navzájem se více doplňovaly, např. výrobu čelenky s ušima bych dala už na 1. den a ne na 3. den. Náročnost plánování a organizace projektu se projevila. Vnímám v této oblasti své rezervy a prostor pro zlepšování.

5 Doporučení

„Nechat na sebe působit přírodu prostřednictvím aktivit v zeleni můžeme považovat za snadno dostupnou terapii, u které nejsou známy žádné vedlejší účinky“ (Jo Barton and Jules Pretty, 2010 in Daniš, 2016, s. 30).

Existuje mnoho možností a způsobů, jak rozvíjet vztah dětí k přírodě v předškolních zařízeních. Nejlepší jsou přímé zkušenosti. Většinu projektů nebo integrovaných bloků lze propojit s exkurzí do střediska ekologické výchovy nebo s aktivitami na zahradě MŠ, v městském parku, lese apod. Při výběru nám mohou pomoci sdílené zkušenosti, inspirace, rady a doporučení, kterých je na internetu, webových portálech a ve skupinách sdružujících pedagogy na sociálních sítích velké množství. Například síť středisek ekologické výchovy Pavučina (více viz podkapitola 2.5.1 a na webových stránkách uvedených ve zdrojích) usnadňuje hledání ekologických výukových programů a zážitkových aktivit. Pavučina také realizuje celostátní projekty Mrkev a Mrkvička, které informují a inspirují pedagogy v tématu ekologie a radí, jak ji zařazovat do praxe. V případě projektu, který je v této bakalářské práci, se nabízí návštěva farmy nebo ekologického výukového programu na dané téma. V této souvislosti bych ráda zmínila Toulcův dvůr, který má dlouholeté a rozsáhlé zkušenosti v tomto směru. Aktuálně nabízí několik programů spojených s hospodářskými zvířaty jako Mláďata na Toulcově dvoře, O beránkovi a ovečkách a Stateček s domácími zvířátky. Vyzdvihla bych zde, že ve všech uvedených programech se děti mohou dostat do přímého kontaktu se zvířaty, rozvíjet dovednost bezpečného kontaktu s nimi a učit se respektovat jejich potřeby (více viz podkapitola 2.5.2 a na webových stránkách uvedených ve zdrojích). Existují také programy bez kontaktu se zvířaty, například středisko ekologické výchovy

SEVER Hradec Králové nabízí program Život na vesnici (více viz podkapitola 2.5.4 a na webových stránkách uvedených ve zdrojích). Ovšem není třeba hned cestovat mimo předškolní zařízení. Některé organizace nabízí programy se zvířaty, které je možné realizovat v místě školy, pokud to dovolí vzdělávací zařízení. Majitelé rodinné farmy v Boušicích přijíždí do škol se zvířaty, jako jsou psi, minihorse, kozlík a dokonce slepice. Kdo může říct, že si pohladil hodnou slepici (více viz podkapitola 2.5.3 a na webových stránkách uvedených ve zdrojích). Pozor, stále je dobré mít na paměti, že ne každá zvířata mají ráda kontakt s lidmi. Nebo lze prozkoumat blízké okolí a využít náhodná pozorování zvířat. Dnes můžeme potkat třeba pasoucí se stádečko ovcí na okraji města, a nejen na vesnici.

Hodně lidí rádo tráví čas v přítomnosti zvířat a chce si pohladit jejich měkoučkou a teplou srst. Je třeba pamatovat na bezpečný kontakt se zvířaty. Je dobré znát pár základních pravidel a ty předávat dětem. Např.: Pokud se setkáme se zvířaty, která neznáme a není u nich majitel nebo ošetřovatel, tak je pouze pozorujeme z místa, kde jsme v bezpečí. Ke zvířeti chodíme jen se svolením majitele nebo ošetřovatele, a ještě lépe v jejich přítomnosti. Děti chodí ke zvířatům v doprovodu dospělé osoby. Hladíme, krmíme či jinak se staráme o zvíře také jen se svolením majitele nebo ošetřovatele (více viz podkapitola 2.7 úrazy). Není třeba se bát. Je třeba být zodpovědný, předvídat a ptát se znalejších osob, např. majitele, ošetřovatele nebo lektora ekologického výukového programu. Měli bychom pamatovat na to, že i zvíře má svůj osobní prostor a je třeba ho respektovat tak, jako se učíme respektovat osobní prostor jiných lidí. Pokud zvíře neznáme, blízkým kontaktem s ním můžeme riskovat vlastní zdraví i to jeho.

Bezpečnou a zároveň zábavnou formou jsou aktivity a hry, které rozvíjí povědomí a základní znalosti a dovednosti k danému tématu. Pomůcky k činnostem lze vyrobit vlastní nebo je koupit. Zde bych zmínila robotické hračky, které učí řešení problémů, kritické myšlení, analytické myšlení, logické myšlení, prostorové pojmy atd. Tyto hračky začínají být běžným vybavením školek jako například interaktivní tabule. V projektu „Za zvířátky na farmu“ (viz podkapitola 4.3) jsem použila robotickou myš. Pro mě i pro děti to bylo něco nového a zároveň poutavého. S příslušenstvím k myši se dají vymyslet zajímavé úkoly. A pokud by pedagoga zrovna nic nenapadlo, může využít karty s úkoly, které jsou součástí základního vybavení k myši. Určitě doporučuji vyzkoušet. K inspiraci můžeme využít také příklady z praxe, které lze najít v mnoha knihách, na webových stránkách apod.

Závěr

„Ještě se toho potřebujeme hodně dozvědět, ale víme dost na to, abychom mohli jednat“
Howard Frumkin, 2007 in Daniš, 2016, s. 64).

Cílem bakalářské práce bylo navrhnout a realizovat projekt, který má základ v environmentální výchově. V tomto rozsáhlém tématu jsem se zaměřila na hospodářská zvířata. Myslím si, že kontakt se zvířaty má rád skoro každý z nás. Během tvorby a realizace projektu „Za zvířátky na farmu“ jsem si opět uvědomila, že ne všechno se dá naplánovat a že je nutné se umět přizpůsobit aktuální situaci. Původně jsem chtěla zařadit i návštěvu programu ve středisku ekologické výchovy nebo farmy. Ovšem z hlediska organizačních a také protiepidemiologických opatření to nebylo možné. Při doplňování teoretické části práce jsem si při čtení odborné literatury uvědomila, že se můj projekt blíží více integrovanému celku než projektu v pravém slova smyslu, kdy je především dítě nebo žák tím, kdo se podílí na tvorbě projektu, toto bych ráda příště zlepšila. Jako netradiční možnost poznávání hospodářských zvířat mě později napadlo propojení se svátky, které během roku slavíme, např. Vánoce, Velikonoce a svátek sv. Martina, kdy se s některými zvířaty setkáváme v rámci tradic.

Zpracování bakalářské práce mě velmi obohatilo o nové informace, poznatky a zkušenosti, např. v oblasti naplňování environmentální výchovy v praxi a zařazení práce s digitálními technologiemi, které pro mě byly zároveň novinkou. Určitě bych se chtěla dále věnovat environmentální výchově, vzdělávat se více v tomto směru a používat získané znalosti a zkušenosti ve své budoucí profesi učitelky mateřské školy.

Zdroje

BRTNOVÁ ČEPIČKOVÁ, Ivana (2007) *Kapitoly z předškolní pedagogiky III*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. 164 s. ISBN 978-80-7044-941-7

BUKRIČOVÁ, Eva. *Konici a zvířátka z Boušic* [online]. Bukričová Eva, ©2019 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://www.setkavanisezviratky.cz/>

DANIŠ, Petr (2016) *Děti venku v přírodě: ohrožený druh?* Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 76 s. ISBN 978-80-7212-610-1

DUNOVÁ, Andrea (2018) *Člověk a pes*. Havířov Prostřední Suchá: Zdraví pro zvířata 190 s. ISBN 978-80-270-4502-0

HORNÁČKOVÁ, Vladimíra (2014) *Inspirace pro tvorbu projektu v mateřské a základní škole na téma „Včelka a příroda“*. Hradec Králové: Gaudeamus. 152 s. ISBN 978-80-7435-505-9

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina (2017) *Činnosti k rozvíjení přírodovědné gramotnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Dr. Josef Raabe, 150 s. ISBN 978-80-7496-327-8

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina a Magdaléna KAPUCIÁNOVÁ (2013) *Činnosti venku a v přírodě v předškolním vzdělávání*. Praha: Dr. Josef Raabe, 144 s. ISBN 978-80-7496-071-0

LearningApps.org. [online]. Däniken: LearningApps, 2011. [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://learningapps.org/>

LEBLOVÁ, Eliška (2012) *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál, 176 s. ISBN 978-80-262-0094-9

Ministerstvo životního prostředí. *Environmentální vzdělávání a poradenství* [online]. MŽP ©2008-2020. [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/environmentalni_vzdelavani_poradenstvi

MŠMT (2008) In: Metodický portál RVP: *články* [online]. Metodický pokyn MŠMT k zajištění environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty: 06. 11. 2008 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/ZVOE/2759/METODICKY-POKYN-MSMT-K-ZAJISTENI-ENVIRONMENTALNIHO-VZDELAVANI-VYCHOVY-A-OSVETY.html/>

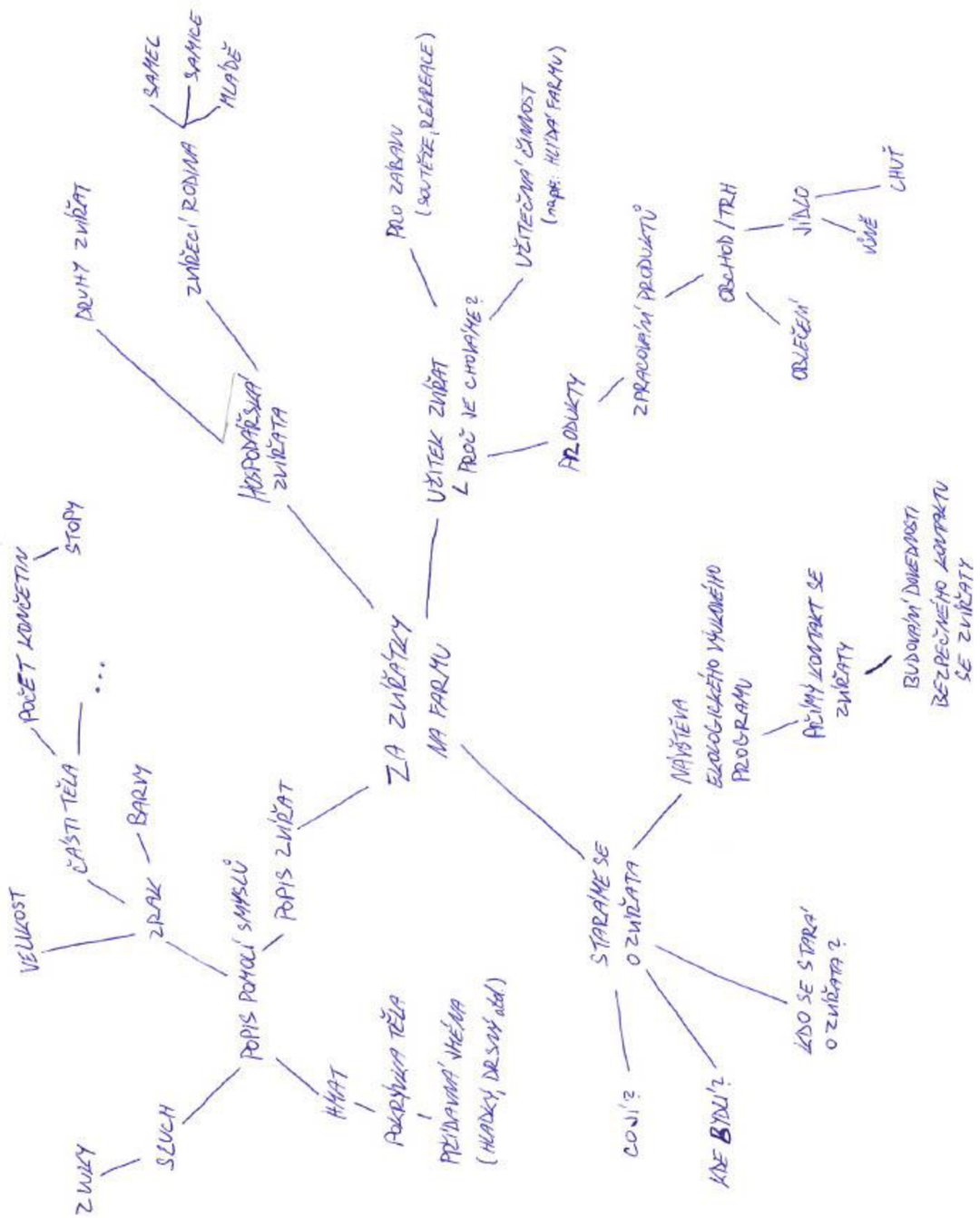
- NÚV (2015) In: Metodický portál rvp.cz [online]. Minimethodika – S dětmi za přírodou: 30. 3. 2015 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=66968&view=9641>
- POHOŘELÝ, Svatopluk. RVP PV leden 2018.pdf. In: msmt.cz [online]. 22.12.2017 [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>
- SEVER – Středisko Ekologické Výchovy a Etiky Rýchory. *SEVER Hradec Králové* [online]. SEVER, ©2012 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://sever.ekologickavychova.cz/sever-hradec-kralove/>
- Sít středisek ekologické výchovy Pavučina, z. s.* [online]. Praha: Pavučina, 2016 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <http://www.pavucina-sev.cz/>
- Středisko ekologické výchovy Toulcův dvůr, z.s.* [online]. Praha: Toulcův dvůr, [21. století] [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://www.toulcuvdvur.cz/>
- ŠÍMIK, Ondřej (2007) *Základy seznamování s přírodou a společností*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě – Pedagogická fakulta, 160 s. ISBN 978-80-7368-490-7
- Základní škola a mateřská škola Hořiněves*. [online]. Hořiněves: ZŠ a MŠ Hořiněves, ©2021 [cit. 2021-04-25]. Dostupné z: <https://www.zshorineves.cz/ms>

Seznam příloh

Příloha A – Myšlenková mapa vycházející z brainstormingu

Příloha B – Myšlenková mapa k realizovanému projektu

Příloha A – Myšlenková mapa vycházející z brainstormingu

Příloha B – Myšlenková mapa k realizovanému projektu

